

дон босттөг.

Согласовано:
Отд. Труда—Худяев.
Союз леса и сплава—Попов
Комилес—Дьячков.

ТЕХНИЧЕСКОЈ УСЛОВИЈАС
1932-33 ВОЗА БЕЗОНЫН ВОРМАТЕРИАЛ-
ЛАС ВӨЧӨМ ДА КЫСКАЛӨМ ВЫЛО

Г.П.Б. в Лнгр

Ц. 1933 г.

Акт № 382

„КОМИЛЕС“
СЫКТЫВКАР

1 9 3 3

Технические условия на заготовку и вывозку лесоматериалов на 1932-33 год.

Издание № 5. Тираж 1800.
Облит № 115. Заказ № 1641.
Сдано в набор 23/1-33 г.
Сдано в печать 9/II-33 г.

I. ОБШЦОЈ УЖАЛАН ПРЌВІЛОЈАС

§ 1. Вөрлезан ужјас нуөдігөн (ужалан процессјас дырјі) робочөјјаслы колө точнөја олөмө нуөдны Комилес трестөн та куза сетөм інструкціјас да техніческөј условјөјас, а сізжө -і комилесса служашщөјјаслыг індөдјас.

§ 2. Вөрматериал заготовітөм да колана асортиментјас вылө сіјөс вөчөм нуөдсө та вылө нарочнө торјөдөм участокјасын бөрјөмөн лібө дорвыв пөрөдөмөн, ЛПХ-јасөн вөчөм торја производственнөј план серті. Вөрлезөм вылө места бөрјігөн ЛПХ-лы колө пыдді бостны сіјөс, мыј колө іспользујтны ставшыкласөм вөрпусө да колан воын кеврвтөм вөрсө, кералөм пөрөдөм вылө сіјөс медвоз індөмөн.

Пөрөдчыны заводтчытөз леспромхозжасса оперативнөй аппаратлы бригафиржаскөд отлаын быд участок колө жуклыны посныдык клеткајас мибө полоскајас вылө, гырсаыс кодјаслөн индыгсө места вылын, вөрлыг шөкыдлунсө, местасө да бригадалыг јонлунсө пыдди бостөмөн.

Буржыка план лөсөдөм да уж нуөдөм могыс, а сиз-жө ужалан процесс бөрға буржыка виқөдөм могыс, ужјасөн веккөдлыгылы колө шөрвыјө индыны, уна-ө лоө лезан вөрыг быд деланкаын мибө клеткаын, кушөм качества, кушөмжык пујас быдмөны.

Ужјас вылө бригадајасөс индалөм нуөдө Леспромхоз, ужавны бостчыс бригадајаслыг вынсө да квалификациясө, а сиз-жө вөчан ужлыг сложностсө пыдди бостөмөн. Бригадајас ужө хозрасчот пыртөм да вынсөдөм могыс договорјас вөчигөн бригадајас сажө закрепитчөны торја деланкајас мибө клеткајас да вөрматериал чукөртөм да доддө сөвтөм

кокнөдөм могыс, бригадас сајо закре-
питөм деланкајасыс мибө клеткајасыс
уж заводитчытөзүс јуксөны поснї по-
лоскајас вылө.

Деланкајас мибө клеткајас полоска-
јас вылө јуклігөн пагтаыс леҕсө һеун-
жык 20-30 метрыс дорвыв пөрөдан лесө-
секајасын да һеунжык 30-50 метрыс —
бөрјөмөн пөрөдан лесөсекајасын; полос-
кајаслөн куҕтаыс индыссө быд участок-
лыс особенностјассө да ужалөмсө кон-
тролірујтны буржыкногсө пыҕы бостө-
мөн.

Деланкајас мибө клеткајас торјөдлі-
гөн, колө вөр вөчөм куҕаыс лөгөдны
өчерөдност: медвоз вөрсө колө пөрөдны-
вөчны сещөм деланкајасын да клетка-
јасын, көнї шочжык вөрыс да локжык
местаыс, мыј вөсна сөкыджык вөрсө кыс-
кавны жужыд лымја дырјї (чојјасөс, сон-
јасөс, һураин да с. в.); мөд өчерөдас
— ылысажык деланкајасын, клеткаја-
сын, көнї вөрыс шөркод да медбөрын
— кавішщесан матіжык клеткајасын.

Феланкајасын-клеткајасын вөр вөчөм ештөдөм бөрын мөд феланкаө клеткаө ужавны бригадајас вермөны вужны сөмын лесопуиктса сотрудникјасөг ужалөм феланкајассө да клеткајассө сдајтөм бөрын да сдајтан феланка-клеткајасын робочөјјасөн вөчөм лесонарушењөјас ердөдөм бөрын.

Колө гуса виқодны да корны, медем бригадајаслы торјөдөм феланкајасын да клеткајасын бөрөдөмыс нуөдчис дорвыв, пөрөдөм вылө буржык пујассө бөрјытөг.

Став сјјө нарушењөјас јывгыс, кодјасөс бригадајас абу вескөдлөмаөг ујсө помалігөн, лібө оз-њін пој вескөднысө, вөчсөны актјас, кодјасөс кырымалөны лесопунктсањ ујјасөн ескөдлыс да старшөј бригадир, медем коллективнөј договор серті расчотсө вөчигөн удержитны лесонарушењө вөчыс мыжалыс трестлы вөчөм убыткајассө.

Содтас: а) клеткајас торјөдігөн да сдајтігөн најөс обөледујтігөн воштөм кадыс робочөјјаслы Комілес њинөм оз мынты;

б) бригаадаслы вөрвөчөм былө индөм
участокјас лыдысөоны бригаадјас охрана улын
лесопунктлы участоксө бөр сдајтан кадө.

§ 3. Вөр пөрөдан-вөчан местајасын
оз поз:

а) шыкөдавны пујас (лөсавны, шуп-
лыны, колны 25 сантјиметрыс жуужыджык
мырјас да с. в);

б) біјасны гожга кадын, медем ез
ло пөжар; в) шыкөдлыны да пөрлөдлы-
ны прөсек сурјас, тыртавны да шы-
көдлыны вөркыскалан тујас, віңіркајас,
прөсекјас, кылөдчан тујас.

Тайөс олөмө нуөдтөмыс — лесонару-
шеңнө вөчөмыс — мыжајас нуөны мате-
риальнөј кывкутөм сымында выјө, мыјдта
индөма меставывса колөмјас былө да
самозаготовітелјаслы вөр гетөм былө
правілөјасөн, кодјасөс ыстөма вөрпром-
хозјасө 22/IX-1932 вобын (№ Л X. 11 883).

Та јылыс леспромхозјаслы вөрлезөм
заводтчытөз колө паскыда төдмөдны
став бригаадјасөс да торја робочөјјасөс
да снабдітны быд лесопунктөс торја

лесонарушенњојас сулалан донлыг таб-
лицаяс.

§ 4. Клејмитөм вөра участокјасын
колө пөрөдны-вөчны сешөм пујас, код-
јасөс нарoшнө клејмитөма заготовитөм
вылө. Мырјө пунктөм клејма колө виңны
щыкөдөмыс. Клејмаыс-кө потө, пөрөд-
чыглы колө сижөс бостны да пуктыны
мыр вылө, өтщөщ та јылыс ужөн вес-
көдлыглы јуөртөмөн. Оз-кө ло сизі вөчө-
ма, мыжајас кутасны нуны кывкутөм,
кызі самөвөлноја кералөмыс-пөрөдө-
мыс.

II. ВӨРМАТЕРИАЛ ПӨРӨДӨМ ДА ВӨЧӨМ

§ 5. Пөрөдны колө став сулалан
вөрсө, кушөмөс гырга да пөрөда сер-
тис индөма леснөј билетын; оз поң
пөрөдны дорвыв пөрөдан лесосекајасын
семенњикјас, кодјасөс клејмитөма да ачыс
нумерујтөма вөрпромхоз.

Вөрпулөн ортсыса петкөдласјасыс
оз вермыны лоны помкаөн сіјөс вөчө-
мыс робчөјјассаң өткажітчөмын.

Содтас: корја пөрөдаыс пујас, а сіз-жө
сулалан да кулөм коспујас поң ө вөчны секи,
кодыр та јылыө індөма договорын.

§ 6. Кокјылыс пу пөрөдсө пілаөн да
черөн. Оз поң пусө пөрөдны куш черөн,
уна весшөрө муно вөр-пуыс чагјас-да.

Клејмітөм участокјасын пујассө колө
пөрөдны-пілітны клејмасыс вылітіжык,
сөмын мед мырјыслөн судтаыс ез вөв
вылынжык клејмагаңыс 2-3 саңтімет-
рыс.

Сорвыв да бөрјөмөн пөрөдан учас-
токјасын пөрөдігөн мырјыс мед ез вөв
жужыджык 25 саңтіметрыс вуж пагка-
ланінгаңыс. Мырјассө жужыджыка н-
нөм вылө оз поң колны.

Участокјасө колалөм жужыд мырјас-
лы учотыс вөчсө бригадајасөн пөрөдөм
полоскајассө сдајтігөн, налыс лыдсө
мукөд месонарушеняөјас куа вөчөм
актө індөмөн.

Медым пуыслон динис породигас ез пот — ез кумыштчы, породчыглы колө воажык (пимтнысö заводитчытöз) чернас шупны пимтомгыс улитижык, кызта коймод жүкөн мындагыс. Секи породчыглы колө виждлыны со мыжас выло:

а) медым пуыс порис јывнас торјодом участок пышлагыс, а диннас кыскасан тујлаң, медым пу динсö позис пуктыны вожаа доддас;

б) породигас поран пусö вескөдны пујас костод, медым породан пуыскөд порны-жугавны том пујас да лежом выло индытом мукөд пујасыс. Оз поз породавны пујас кыз сурö — отарö-мөдарö, мыј вöсна вермө тырны кыскасан тујыс да бергөдны вöрсö өккыд лоö.

Жужыд мырјас колөмыс мыжајаслыс бергөдсö ужалан донгыс быд жужыд мырјыс дорвыв порөдигөн 10 ур да бөрјөмөн порөдигөн — 50 ур.

§ 7. Пусö порөдтөз порөдчыглы колө пуыс поранладорö вомөнөн лөгөдны 16-20 сантиметр кызта јурлөс сулалан

косујасыг либө важ пөрласөм вөрүг,
медым пөрөдан пуыс ез кут кујлыны
му бердас. Журлөссө улас пукталөмыс,
сы кынзи, кокчөдө пусө орјөдлыны да
керјассө чукөртны.

Медым кыскавнысө вөлі буржык,
клеткајасын пујас пөрлөдлөмсө колө
нуөдны нөјөс чукөртөмөн, воужык индөм
туј пөлөныс, сиз шусан, „јолкаө“ течө-
мөн да диннас колө пуктавны кыскалан-
инлаң паныдөн, медым кокңижык вөлі
доуфас течнысө. Тајө ужсө колө нуөдны
пөрөдчыгјас бригадајасөн пөрөдөм пу-
јассө сортиментјас вылө вөчигөн-жө да
тајө лоө вөчны зик коланаөн улынжык
индөм став случајјасас, медым јитны пө-
рөдчан да кыскасан процессјассө. Сек-
жө вөр петкөдан индөм тујсө ңинөм вылө
оз поз тыртны пујывјасөн да увјасөн,
коді пощны кутас вөвјаслы мунанінсө.

Содтас: полоскајасын кыскасан тујјасөз
вөр петкөдан тујјас весалөм да лөбөдөм кујлө
вөр-вөчыс бригадајас вылын да сыме торјөн оз
мынтысөм.

Пөрөдчан да „јолкао“ вөрсө чукөртан
індөм пөрадокыс объекателнөй лым усөм-
саъ да вөла туј лоөмсаъ, кызі дорвые,
сіз-жө-і бөрјөмөн пөрөдан месөсекајасын,
көт кушөм ногөн течөма бригадајассө.

Арнас, куш му дырјі пөрөдчигөн, көт
кушөм ногөн сіјөс нуөдөма, вөр-вөчыс
бригадајас, өтшөщ вөр вөчөмыскөд, дол-
женөс заготовитөм вөрматериалсө чукөрт-
ны гырыс чукөрјасө (штабелјасө).

Быд ташөм чукөрын мед вөлі һе-
ещажык 12 керјыс да мед һеещажык
вөлі кык топыд кубометрыс. Тазөн, гы-
рыс да шөркод вөрпулы мед еша вылө
ыждаыс лоө 12 кер, а поснї пујаслы
кык кубометр мында.

Тажө штабелјасас (чукөрјасас) вөр-
материалсө колө течны сіз-жө жужыд
утјас вылө, сіз-жө діннас петкөдан туј-
лаъ паныдөн, медем кокнїжык вөлі лок-
ны кер чукөр дінас вөвјасөн да течны
дофјасө.

Ташом чукөрјассаңыс кыскасан ту-
јоң тујсө лөсөдөмыс да тамалөмыс кујлө
кыскасыс објазанност вылын.

Төлын, лымјөн тыртөм бөрын, чукөр-
јассө өдјөжык адзөм могоыс, быд кер чу-
көр вестө пөрөдчысјас сашкөны 1 $\frac{1}{2}$ -ыс
нежеңыдзык мајөг, помас потөмө во-
мөна чаг сујөмөн.

Содтас: а) піловочныкөс, стројевөј да
шпал вөркөд сорөн, бөрјөмөн пөрөдигөн, сешөм
участокјасын, көні пөрөдан вөрыс ещажык
30 кубометрыс гектар вылө, да пөрөдөмсө-кө
нуөдөны куш мунас-на, леэсө вөрматериалсө
вөв вынөн чукөртөмөн (тріловка). Тріловка
дырјі чукөрјаслөн ыждаыс индысө 30 керјөн,
кык шпал чурка өтi кер пыдди лыддөмөн;
б) медым ез черјасын гырыс пөрөдөм пујас,
ташөм пујјассө мөда мөд выланыс пөрлөдлы-
ны оз поч.

III. ВӨР ВӨЧӨМ

§ 8. Пөрөдөм пујас вөчсөны мыр до-
рас-жө договорөн индөм сортiментјас вы-
лө, 9 да 10 параграфјасын индөм ногөн.

Пујассө орјодлан ујјас заводитчы-
төз робочөјјаслы колө аслыныс лөсөдны
колана мөнејнөј мерајас да вешласан
мерһікјас (вілкајас), кодјасөс колө пет-
көдлыны лесопунктса ужалысјаслы прө-
верітөм могыс.

§ 9. Қолана сортиментјас вылө пусө
буржыка вөчөм могыс да вөрпусө бур-
жыка іспользуітөм могыс, пөрөдчысјас-
лы колө нуөдны олөмө ташцөм пөрадок
да условјөјас:

а) куҗалаыс пусө весавны увјасыс,
сувјыны најөс шымыда, чегјавтөг, ме-
дым ез лоны увтујјас, гуранјас һі мылк-
јас, керавны пулыс јывсө, медым кок-
һыжык вөлі пусө бергөдлыны;

б) кырсыны вылыссө піловочһік
вылө мунан пожөм пујаслыс, кодјаслөн
дінсаһыс кызтаыс 19 саһтіметр да ун-
жык,—шымыдөз (став кырссө), а јыв-
лаһсө (вөсһыжыкінсө) да козпујас да
корја пујас, кызі дін керјассө, сізжө-і
јыв керјассө, а сіз-жө пожөм пујаслыс
дін керјассө, кодјас вөсһыжыкөс 19

саңтiметрыс, — сөмын вошьштавны бок-
јассө;

в) пудiн помас-кө ем сiгмөмiн, мыр-
саңыс мiбө болоңсаңыс, емөг-кө жу-
жыд воргајас-вiчјас, когмөм бокјас, да
сiјө-кө бостө пу дiныслыс (помыслыс)
 $\frac{1}{5}$ јукөн площадьсө, сещөмјассө колө
бырөдны дiнсаңыс пусө жеңыдiкаөн
орјөдлөмөн; сек-жө, медым ез весшөрө
вош тујана вөрпуыс, щыкөмiнсө вундав-
ны колө некучжыка 30-40 саңтiметрыс;

г) колө төдмавны пулыс став тыр-
мытөм торјассө, кодјас чiнтөны качест-
восө колана сортiментјас вылө, шуам,
мед ез вөвны щакјас, сiг да пычјыган
увјас, көзыдыс потасјас, мылкјас да
гуранјас да с. в. Сөмын пусө бура төд-
малөм бөрын почө заводiтны сiјөс ор-
јөдлыны.

§ 10. Сортiментјас вылө пусө јуклы-
төз колө стрөгөја төдмавны пулыс став
особенностјассө (кущөм вiчовногыс, ку-
щөмжык стволыс, емөг абу фаутјас да
с. в.). Быд сортiмент мед вөли, кыз почө,

отсама (мед вескыд вöлі стволыс, öткөдä с. в.), а донa сорт вөрпулы (пiловочнык, палубнык да мукöд) стволлөн вiнцоланогыс мед ез вöv унжык öтi саңтiметрыс öтi метр куфта вылö, балансiаслөн да пропсыiаслөн $1\frac{1}{4}$ саңтiметрöз, а мукöд сортiментiаслөн унжык.

Вылынжык iндөм условjöяссö чукөрөн бостiг, колö нöшта пыддi бостны, медем шөр куфтаыс пiлитан керiаслөн вöлисны ез жеңыджыкөс 6,55 метрыс да торjа кадiасын, кор леэсö вөррыс жеңыд вöра деланкаiасыс, — 6,25 метр куфта.

Та вöсна гырыс төварнöj пуяс вöчiгөн, медем ез лоны уна жеңыд керiас, строгöя олөмө нуөдны вылынжык iндөм условjöяссö (öтi куфтаөн вöчөм куза), торjөн нын таjөс нуөдны дiн керiас вöчiгөн, бöрынтчөмсö та куза леэны сөмын jыв керiас вöчiгөн.

Пiловочнык вылö ыжда сертыыс iндөм пуяс колö вöчны сiдi, медем унжык артмiс пiловочнöj кер да специал-

нөй вөрпу былө керјас (договорас-кө сіјө
індөма), улынжык индөм быд сортімент-
лы ыждасө да качествосө пыдди бос-
төмөн. Слїпперјас да шпалјас, а сіз-жө
раундвуд крајјас вөчөм позө нуөдны
сөмын колөм вөрпусыс, кодјас колісны
піловочнык былө пөрөдөм пуыс (шуам,
кодјаслөн стволыс чукла лібө емөг му-
көд тырмытөмторјас, сіс кынзі). Та вөсна
көт кушөм кадын, кодыр пусө керјас
былө орјөдлігөн ковмас помјассө щө-
щөдны лібө шөрғыс вундыны мыјкө ку-
ча, колө вічөдны, медым сіјө вундөм
чуркајасыс кузтанас вөлісны сіјө сорті-
мент кузасыс, мыј былө сіјөс индөма пу
качество да кызта сертыыс (шпалјас да
раундвуд), көтї весіг лоө керсө һеуна
і жеңдөдышты, мукөд пу јукөнгыс
вөчїгөн; тазсө сөмын, дерт, вөчсө секі,
кодыр вундөм торјыс чуркаыс абу сіс-
мыны пондөма да туйө сөмын пес былө.

Содтас: Тырвыјө слїпперјас да шпал
былө іспользујтөм могоыс лезсө сулаан вөр
корја пөрөдасыс, сіз-жө позөм пөрөдасыс слїп-

перјас да шпалјас вөчан нарсно торјөдөм
участокјас вылын. Тащөм участокјассө Лес-
промхозјаслы колө торјөдны шпал вөчан про-
граммајас тыртөм могыс, торја лесосекајас
торјөдөмөн либө піловочнөй вөр вөчан лесо-
секајасын лапкыджык да косоват сулалан
вөра ыыжыд участокјас торјөдалөмөн.

Смипперјас да шпалјас дорвыв вөчөм вылө
нарсно участокјас торјөдчөны омөжык
вөраиңасө, кытыс оз поҕ заготовитны вылын
сорта піловочник.

§ 11. Дорвыв да условно-дорвыв
пөрөдан участокјасын посңи төварнөй
пујас, кытыс оз артмыны улынжык ин-
дөм раҕмера піловочнөй керјас, колө
вөчны балансјас, пропсјас, рудстојкајас
да раундвудјас вылө төварнөй куҕта
кражјасөн либө долготјоөн, төварнөй
сорҕиментјас вылө, кодјасөс кутасны
вөчны-һин транҕитнөй лесобіржајас да
складјас вылын.

Посңи төварнөй пујас орјөдлігөн мед-
сасө колө виҕөдлыны налыс тујана вөр-
пусө зоһнас іспөлујтөм вылө, быд пө-
лөс сорҕиментлы улынжык индөм стан-

дартсö пыдди бостöмөн, көти најös вöчöмыс нуöдсö тöварнöй кузтаөн либö долготжоөн: мöдногөн-кö шуны, тöварнöй кузта вöчöм сортиментјас мед збымыс туйсны сы вылö да ез вöвны щыкöмаос, а долготжоыс биржајасын орјöдлөм бöрын, мед вöли сетö сijö сортсö, код вылö сijös индöма, туйтöминјассö сылыс некущöма вундавтöг либö мöд сортјасö вужöдтöг.

§ 12. Гырғанас көз кущöм пујас либö пу јукөнјас, кылыс зик-нын оз поз вöчны делöвöй (тујана) сортиментјас, јона туйтöм вöсна,—позö вöчны пес вылö, пес заготовитöмсö-кö индöма задаңнöөн. Пес заготовитöмыс-кö оз нуöдсы,—вөрлезыс бригадајаслы ташöм пујассö колö вундавны 2,8 метр кузта чуркајас вылö (либö вöчавны жужыд керасјас), медым петкөдлыны, мыј сijö пујасыс оз туйны делöвöй сортиментјас вылö.

§ 13. Вөрматериал заготовитигөн медыжыд мogyс—сортиментјас вылö пусö

гамөн да буржыка вөчөм. Вылынжык индөм условјіјассө олөмө нуөдтөм вајөдө вөрпусө донтөммөдөмө да тајөн вөчө ыжыд ущерб трестлы. Та вөсна быд бригадалы тајө ыжыд ответственнөј уж вылас колө торјөдны аспөвссыс, леспромхозса аппараткөд сорытчөмөн, пујас-орјөдлыгјасөс мбө старшөј бригафирјасөс, мбө-і буржык квалификацияа да опытнојжык робочөјјасөс. Тајө пујас-орјөдлыгјасыс (раскрјажовщикјасыс) өтщөщ лооны-і бракерјасөн, кодјас мерајтөны пусө да сы серті вундалөны сјјөс керјас былө.

Леспромхозса десатникјаслы, кодјас вескөдлөны участокјасын ужөн, колө пыдди бостны тајө ужыслыс ыжыд төдчанлунсө да кадын төдмөдны мерајтыгјасөс (разметчикјасөс) тајө техничөскөј условјөјаснас да нуөдны накөд уж заводитчытөзыс вөрас-жө практичөскөј інструктаж.

Та кыңди-на, десатникјаслы колө быдлун прөвөрајтны разметчикјаслыс

ужсö вöрас, индавны наöн вöчöм öшыб-
кајас вылö да сөтавны налы индöдјас,
тајö öшибкајассö воқö ужын бырöдöм
куча.

Содтас: 1. Сложнöј спецсортиментјас
вöчöм, кодöн лöбны ценнöј дрөвесина да му-
кöд вылын.

Сорта вөрматөрјал, нуöсö Лөспром-
хозсаң индöм торја сөсатникјас бракјорјас
вөскöдлөм улын.

2. Көв кушöм сөскавлан кадö, кодi па-
ныдаас вöрсö вöчигөн, разметчикјаслы колö
шыасны лөспромхозса сөсатникјас динö,
кодјас вөскöдлөм улын i разрешитны паныда-
öм сөскалөмсö.

§14. Пiловочнöј керјас, экспортнöј
круглак, кызi динладорыс, сiз-жö-i јывла-
дорыс, палубник, авiо, понтоник, а
сiз-жö баржајас вöчöм вылö динла-
дорса пожöм керјас, телеграфнöј
столбјас колö кырсыны кушöз-кыр-
сö колтөг. Пожöм јыв керјас, коз-
пу да корја керјас—дин керјасыс i
јыв керјасыс—кырсыны вијасөн. Дин-
ладорсаңыс 24 сантiметр кызта да
вөснөджык керјаслы виҗлыдыс индысö

— 4, а кердіныс-кө кызжык 24 сантиметрсы — 5. Стрөйтчан керјас да пес вөр, а сің-жө шпал чуркајас, запаң-бон керјас кырҕыны оз ков (һи кушөз, һи віңјасөн).

Віңјасөн кырҕөмсө колө нуөдны стрөгөја вылынжык індөм ногөн. Вөр-сө-кө омөла да абу колөм ногөн кырҕөма, сещөм вөчөм вөрсыс оз мынтыҕы.

Посһи төварнөј вөр кырҕөм, код заготовітсө балансјас, пропсјас да руд-стојкајас вылө, нуөдсө мібө вөрын, мібө і катішщөјас вылын Трест управ-леньһө торја распораженьһө серті.

§ 15. Сортіментјас вылө пујас вундалөм колө нуөдны сөмын пілаөн, медем керпомјассө пілітны қік вескыда да шылыда, пөлөн пілітны оз поң. Орјөд-лігөн віңөдны, мед пуас ез вөвны по-тасјас да жулыштчөмјас. Самтөма ор-јөдлөм вөсна мібө керпомсө черөн кералөмөн щыкөдөм вөсна щыкас-кө вөрпуыс робочөј мыж куңа, мыжајаслы уңаалан дөңсы мынтыҕсө сөмын 50%.

Содгас: Керјас бергөдлыны колө кондакөд, керпомө черөн сөтавыны, а сїжө-і стволас-вылысас, — нїнөм вылө оз поз, мыј вөсна вермасны лоны потасјас, торјөн-нїн төс вылө да шпал вылө вундалїгөн.

§ 16. Керјаслыг да шпал чуркајаслыг кызтасө мерајтөм нуөдсө јывсаңыс, кер помсө кушөз 15 саңтїметр куфта кырссөмөн. Мерајтөмыс нуөдсө метрїческөј мераөн өтї саңтїметрөз, точностөн. Саңтїметрыг вөснїджык јукөныс керјыслөн оз-нїн пыддї бостчы, шуам: кызтаыс-кө керјыслөн 20,8 саңтїметр, колө лыддыны 20 саңтїметр. Керпомыс-кө плавгөсажык (абу зїк гөгрөс), сїјөс мерајтөнысө крестөн (кык боксаң) да лоөм кызтаыс јуксө кык пелө, саңтїметрыг ешажык јукөныс шыбытчө.

Пуыс-кө вундыссө увсаң кызалөм їнтї лїбө чуркїаїнтї, пөрөдчыслы колө шылөдны сїјөс черөн, медым мерајтны, лїбө чөвтны 1-2 саңтїметр.

§ 17. Куфта ногыс керјас мерајтчөны 19-д параграфын їндөм сертї, помсө

орөдөм былө 15 сантиметр колөмөн.
Кубатура индигөн индөм кузтагыс
кузжыка колөмыс оз пырди богтгы.

IV. ЛЕСОГЕКАЈАС ВЕСАЛӨМ

§ 18. Вөрвөчөмкөд өтшөщ сижө-жө бри-
гадажасыс, кодјас вөчөны вөрсө налы
индөм учасокјасын, весалөны пөрөдчан
местасө да увјассө-јывјассө пујаслыс.

Весалөмсө колө нуөдны татчө пук-
төм инструкција серти вөрлезан быд
деланкаын.

V. ЗАГОТОВІТАН ВӨРМАТЕРІАЛ- ЛӨН ГЫРГАЫС ДА КАЧЕСТВОЫС

1. ПІЛІТАН КЕРЈАС

§ 19. Пілітан керјас колө заготовітны
став вөрплощадјасас, кодјасөс индөма
пөрөдчөм нуөдөм былө, көт кушөм но-
гөн шуөма нуөдны пөрөдчөмсө (дорвыв,
условно дорвыв да бөрјөмөн).

Тажө матерјалыс заготовітсө быдмыс,
вымыс-чішкасөм да вымыс пөрөм вө-

рыс кыаї пудінадоргыс, сіаї-і јывладоргыс пожөм да козпу пөрөдалыс, а сіа-жө торја нарајас сертї і корја пөрөдаыс. Пілітан керјас кызта да кузта сертїыс колө заготовітны со кушөм размерјасөн: (Візөд таблицаө 26 лбк).

Содтас: 1) Основнөј кузтасө керјаслыо колө лыддыны 6,25 да 6,55 метр.

2) Жеңыд керјас—4,45 да 5,05 метр кузта—лезсө вөчны сөмын секи, кодыр пулөн төрмытөмторјасыс оз леаны вөчны кузжык сортїментјасө. Куз керјас—8,05 да 8,65 метр куза—вөчсөны сөмын секи, кодыр вөрпуыслөн качествоыс өткоө да пусыс оз поз вөчны мөд кер, көтї зев жеңыдөс.

3) Керјыс-кө вөчөма 5 сантїметр да унжык жеңыджыка, керјыс лыддысө 30 сантїметр вылө жеңыджыкөн.

КАЧЕСТВО

§ 20. Пілітан керјасын лезсөны ташөм тырмытөмторјас: метїк согласнөј да несогласнөј (пышкөс потасјас) шелјас шылк куза (креста метїк оз лезгы); б) пішов слөј 6 сантїметрыс не унжык

Основной кузтамы метр- жас лыдон.	Сторцовка выдб припуск сантйметржас лыдон.	Индалом кузтамы при- пускон.	Медичот кызтамыс јывсааныс кераломсо кырснас ме- рајтомон сантйметржас лыдон.							
			Войвыв—двина бассейн куза.				Печера бассейн куза.			
			Пожом		Козпу да корја вбр		Пожом		Козпу да корја вбр.	
			дин.	Јыв.	дин.	Јыв.	дин.	Јыв.	дин.	Јыв.
4,3	15	4,45	18	18	20	20	20	20	20	20
4,9	15	5,05	18	18	20	20	20	20	20	20
5,5	15	5,65	16	18	18	18	18	18	18	18
5,8	15	5,95	16	18	18	18	18	18	18	18
6,1	15	6,25	16	18	18	18	18	18	18	18
6,4	15	6,55	16	18	18	18	18	18	18	18
6,7	15	6,85	16	18	18	18	18	18	18	18
7,0	15	7,15	16	18	18	18	18	18	18	18
7,3	15	7,45	16	18	18	18	18	18	18	18
7,9	15	8,05	16	18	18	18	18	18	18	18
8,5	15	8,65	16	18	18	18	18	18	18	18

өтi метр кучта вьлө; в) кос бок, сiјö-кө пыщкас оз пыр болонгыс пыдöжык; г) вога кыщ гөгөр потас (отлуп) диаметрөн 4 сантиметрöз, 25 сантиметра да вöсньиджык керјасын. 25 сантиметрыг кызжык керјасын облуплөн потасыс лезгö паскыджык (кер кызта сертыс), но мед ез вöв унжык 6 сантиметрыс, а керлөн кызтаыс-кө јыв орöдöмөд 30 сантиметрыс унжык, облупыс лезгö неунжык 10 сантиметрыс; д) кыщ жынја облуп диаметрөн 10 сантиметрöз, 25 сантиметра да кызжык керјасын (јыв орјöдлөмөд), а вöсньиджык керјасын облуплөн диаметрыс колö лоны ичөтжык, но неунжык 6 сантиметрыс; е) југыд да чутөг ва слöј лезгö көт мыјдта, а пемыд-сөд ва слöј (абу сквöзнöј) сöмын секи, керпомыслыс плöщад-сö-кө сiјö бостö неунжык вiтöд јукөнгыс; ж) дiн-ладорсагыс кер пыщкын сiсмöмiн, керпомыслыс дiнсö-кө сiјö бостö неунжык $\frac{1}{5}$ јукөнгыс; з) кер дiныс-кө болонöдыс сiсмöма либö лөзöдöма,

кодi пыщкас паскало̄ њыло̄жык $\frac{1}{6}$
жукон диаметрыс (болоњыс i сөвмөс
шөрыс-кө керјыслон сiсмөма, — секi, њi-
нөм выло̄-њын оз лезгы).

Содтас: сөвмөсас да болоњас-кө керпом-
ыслон сiсмөмин кынзи өмө жужыд гуранјас
либө көзыдыо потас, помсө керјыслыо колө
вундыны;

i) пујыв сөвмөсын чорыд сiсмөмин,
сiјө-кө мунө петөмлањ њеунжык $\frac{1}{8}$ жукон
диаметрыс, а болоњас-кө сiсмөминыс
либө лөзыс, мед ез вөв унжык 1,5 жукон
диаметрыс (өтпырјө сөвмөсас да боло-
њас сiгыс пујывладорын оз лезгы).

Содтас: 1) өтi керјын дiноањыс i јыв-
оањыс сiгыс оз лезгы.

2) сiомөмыс, код јылыс индөма „ж“, „е“, „i“
пунктјасын, лезо̄ сешөм керјасын, кодјаслөи
куътаыс њежењыджык 5,65 метрыс да јыв-
оањыс кызтаыс 23 сањтиметрсањ да кызжык;

к) зоњви́за чал увјас пожөм да њiја
пөрөдаа керјасын диаметрнас њеунжык
6 сањтиметрыс, кер вылас-кө абу өтi-
ыс унжык (козпу керјасын чал ув оз
лезгы).

Содгас: Керҗын чал ув оз лезөн сөмын секи, кодыр пусө вөчигөн сижс вундөмөн вермас вошны пуыс тујана древесіна јукөн-ыс, мөдногөн-кө [шуну—вундөм бөрас кө пуыслыс тујан јукөнјассө оз поз іспользутны делөвөј сорҗиментјас вылө;

л) табак увјас да кигсан увјас, кодјас оз сетны пуас сиссө, діаметрөн һеунжык 3 саңҗиметрыс, пуыс-кө кызтанас 25 саңҗиметрөз да 4 саңҗиметрөз—26 саңҗиметра да кызжык керјасын, сөмын најө-кө кер өтарлабокас; м) чукла керјас, налөн-кө чукыл лајковыс өтї саңҗиметрыс абу ыжыджык өтї метр кузта вылө јывладор помсаңыс 25 саңҗиметра да вөсһыджык керјасын да 1,25 саңҗиметрөз өтї метр вылө 26 саңҗиметра да кызжык керјасын.

Сотдас: Керҗыслөн дінладор помыс-кө савтөм кыз, керҗыслыс чукылсө мерајтөны дінсаңыс 50-саң 70 саңҗиметрөз бөрөнїтчөмөн;

н) вескыд да зоһвиға морозобоіна потасјас 26 саңҗиметреаң да кызжык керјасын 1,5 метрөз, а вөсһыжык керја-

сын 1,2 метрöз да пöла потасјас 70 саң-
тiметр куытаöз;

о) пiшов болон да лолöд бок;

п) серанкајас да јöгјас, кодјас оз сет-
ны пуас сiссö, но жуждаыс öтi боксаң
либö уна боксаң јöгјаслөн да серанкајас-
лөн мед ез вöv унжык јывладор керпом
кызта сертыс $\frac{1}{3}$ јукөн диаметрыс;

р) пуыскöд јитчöм зонвија увјас диа-
метрөн 4 саңтiметрöз, керјыслөн кө куы-
таыс јывладор помсаңыс 24 саңтiметрöз;
6 саңтiметрöз, керјыслөн кө кызтаыс
24-саң 28 саңтiметрöз да 6,5 саңтiметр-
öз, керјыс кө кызтанас 29 саңтiметр да
кызжык;

с) пожöм пöрöдаын öтi щак (губа)
пуыс кө јывладорсаңыс невöснiжык 27
саңтiметрыс (вöснiжык керјасын щак
оз лезы).

Содтас: 1) Öтi щака пожöм керјас за-
готовитны лезö сöмын секi, кодыр пуыслю
щака участоксö, сiстöминас, оз поз шыбытны
вундöмөн, пуыс зонвија древеина јукөнсö вош-
тытöг. Козпу керјасö щак оз лезом.

2) Сешом керјасас, кодјаслөн ем шакыс, вөчөб пастог, јывладор керпомас (дорас зик) кык шуподтор вөчөмөн (шуподјасыс вөчөөнн шакладор бокас).

Кодыр шакыс динладор керпомас, і сыоан сіеыс петөма ортсө, сіе выјөсө колө помсө зик вундыны, а кодыр пудінсаңыс шакыс 2, 5, 3, 4 метр ылаын да сіеыс оз пет кер помас, да кодыр динладор помөыс шакөзыс (сіеөзыс) оз пет шпал чурка, — вөчны кер. Көт кор, пудінсаңыс да шакөзыс-кө петө шөр качества да колан ыжда шпальнөј чурка, колө зик вөчны сіјөс (а оз шака кер); а шакоаңыс (сіөінсө) вундөм бөрын пу јывладорөыс вөчны кер;

т) тырмытөмторјас, кушөмјасөс лезөма вылынжык индөм пунктјасөн, өтї керјын лезөоны (көт-і кушөмөс најө вөлісны), — медуна вылө кык, кытчө оз пырны зонвіза увјас, кодјас лезөоны көт кор којмөд тырмытөмтор пыдди. Оз поъ лезны өтпырјө шак да быдпөлөс сіөаінјас, кодјасөс өтї керјын ынөм вылө оз поъ лезны;

у) тајө требоваңнөјас ногыс кушөм керјас оз ло вөчөма, најө вуждөсөоны

стројевöјö, тајö качествоас-кö најö indöm
условјöјас сертi тујасны, мiбö пес вöрö,
некытчö-кö-нын најö оз тујны.

2. КАПБАЛКА]

§ 21. Капбалка — быдман вöрыс кер,
бур качествоа, кодi експортiруйтчö Гол-
ландiјаö кернас.

Капбалка керјас вöчсöны козпу, по-
жöм да нiја вöрыс, заказ сертi, кущöмöс
сетас Леспромхозлы Трест.

Капбалкајас заготовiтöм вылö Лес-
промхозјаслы колö торјöдны буржык
качествоа вöр, кытыс мед поѳис вöчны
вылын качествоа капбалка керјас.

Капбалкајас заготовiтан местасö колö
бöрjыны јујассаң матöжык, медым сiјöс
поѳис кылöдны возжык транзитөн, му-
кöд вöрматериалкöд сорлавтöг.

§ 22. Медым капбалкајас заготовiтöм
нуöдны (сосредоточитны) iчöтжык площ-
щадјас вылын — лезгö заготовiтны гыр-
ганас ташöмјасöс:

Кузта: 4,3; 4,9; 5,5; 6,1; 6,4; 7,0; 7,3; 7,6 да 8,2 метр; торцовка выло напусксо быд сортлы 15 сантиметр кузта колөмөн, да кузтаыс чукорас шөр выјо мед ез вөв 6,1 метрыс жеңыджык.

Кызта: 25 сантиметрсаң да унжык јывсаңыс мерајтөмөн, но пырди бостны шөщ кырссө, медем қоңнас чукорсө арталөмөн быд керлөн кызтаыс јывладорсаңыс ез вөв вөснi 27,3 сантиметрыс.

§ 23. Капбалкајас вөчан пујасын оз лезгы некушөм сiгiнјас (гөрдөв, лөзов да с. в.), а сiз-жө шакјас, табачнөј да кiсган увјас, көзыдыс потасјас, чал увјас, кос бокајас, пучеј тујјас, сөд васлөјјас, гырыс лолөд бокјас, креста да не-согласнөј метiкјас, кык пөвса сөвмөсјас, вежыңјас (чукымјас либө кусыңјас), а сiз-жө қоңнас стволас төдчана чукым.

Качество сертiыс капбалка јуксө кык сорт выло.

Первојја сортас лезсө:

а) $2\frac{1}{2}$ -саң $3\frac{1}{4}$ сантиметр кызтаоң қоң-виңа увјас, кодјас ствол ногыс өткофа

мунёны (а абу мутёј модааёс), лыднас
неунжык кык увјыс ётё метр куфта вылё.
Диаметрнас 2 саңтёметрыс вёснёжык
увјас пыддё оз бостчыны;

б) ётё нога чукылјас, сёмын мед
чукылыс ез вёв 0,6 саңтёметрыс унжык
ётё метр куфта вылё;

в) колчаа лёбё кыща лолёдбок;

г) согласнёј метёк, керпомёдыс 9 саң-
тёметрыс некуфжык щёлён, кёт мыј-
кыза керјын;

д) пёнов слёј, сёјё-кё оз вёч кер ку-
чалаыс кызта сертыс $\frac{1}{3}$ јукёныс јон-
жыка бергёдчём;

е) зёнвёза серјанкајас да тырёмн-
јас жужданас $1\frac{1}{4}$ саңтёметрёз;

ж) облупјас диаметрён 3,5 саңтёметр.

Мёд сортё леэсё:

а) зёнвёза увјас диаметрнас $3\frac{1}{2}$ саң-
тёметрёз, кодјас ствол ногыс мунёны
ёткода (абу мутёј модааёс), лыднас
неунжык кык увјыс ётё метр куфта вылё.
Диаметрнас 2,5 саңтёметр да вёснёжык
увјас пыддё оз бостчыны;

Содтас: кыроби тырём уэјас (бшаанн ув)
леқоо сөмын діаметрнас 2,5 саңтіметрыо вөс-
ніжык.

б) өті нога чукым, сөмын мед ез вөв
чуклажык өті саңтіметрыс өті метр
куэта вылө;

в) колцевөј лібө компактној лолөд
бок, коді бостіс ескө керпомлыс площ-
щафсө неунжык 40%-ыс;

г) југыд васлөј;

д) согласнөј метік керпомөдыс 15
саңтіметрыс некуэжык щелөн, көт мыј
кыза керјын;

е) колцевөј облуп діаметрнас 5 саң-
тіметрөэ, а дугөвөј — куэтанас 10 саң-
тіметрөэ;

ж) пінов слөј, сіјө-кө оз вөч кер
куэалаыс $\frac{1}{2}$ бергөдчөм (оборот);

з) серјанкајас да тырөмінјас жуэ-
данас 2,5 саңтіметрөэ;

Содтас: Нтіја вөрыс вөчөм капбалка прі-
мітоо качество да вөчөм сертыс козпу да
пожөм вөрыс вөчөм капбалка моз-жө, сөмын
капбалкајаслөн гыреалыс індысөоны договор-
јасөи.

Шöd куътаыс 6,1 метр, кызтаыс 27,3 сантиметр.

Кыпбалкајас колö заготовитны став пыщöыс I сортсö 50% i II сортсö 50%.

Капбалка керјас, кодјасöс вöчөма козпу да нја вöрыс, волны да кырсöыны оз ков, но позö вöчны виъјас; пожөм вöрыс вöчөм капбалка нöрјас колö кыз выјö кырсöыны черөн. Керпомјассö колö вундавны щöщыда да вескыда. Увјас, гурајас да мылкјас стволјас вылыс колö шымыда лöсавны.

Капбалка керјас маркируйтчöны торја пасјасөн да течесны кавищөејасö торја чукөрјасөн пöрöдајас серти да торјөн-вö-и пурјавсöны.

3. ЕКСПОРТНÖЈ ГÖГРÖС ВÖР

§ 24. Экспортнöј керјас колö пöрöдны-вöчны тöлын зөньвиъа быдмыс ул вöрыс пожөм либö козпу пöрöдаыс (сотчөм да пöрөм вөр оз туй), куътаыс да кызаыс мерајтсö англіјаса либö голландіјаса мераөн (сы серти, кущөм странаö вузалöма вөрматерјалсö).

Керјас вылö вöчан пујасыс мед вöлісны зөньвиъаöс кызи керпомјасöдыс, сизжö-и ствол куъаыс, сiстөмöс, табачöј

увјастог, гагјасөн ветлөм тујјастом,
потасјастом, облупатом, лөз болонтом,
чал увјастом, креста либө несогласној
метікјастог да васлөјтом.

Керјасын лезсоны ташом негырыс
ізјанјас:

а) прөстој, согласној метік керпом-
одыс щел куқтанас неунжык 10 сантї-
метры; б) пінов слөј, кодыр слөјыслөн
кежомыс мед ез вөв 3 сантїметрыс
унжык өтї метр кер куқта вылө (өтпыр і
пінов слөј да метік оз лезсы); в) серө
јанкајас да сірөдінјас жұжданас өтї
сантиметрөз, кодјас оз сетны пуас сіг-
мөм да лөзөдөм, г) кыщөн муныс облуп
(кырдом) диаметрнас 3 сантїметрөз да
кыштөм облуп куқтаөн 5 сантїмет-
рөз; д) кык пөвса болон неунжык $\frac{1}{4}$
јукөн јадро диаметрыс; е) шондїсан
неыжыд потасјас, жұжданас неунжык
2 сантїметрыс; ж) отарлаң чукул,
сөмын мед ез вөв 0,5 сантїметрыс
унжык өтї метр куқта вылө.

Содгас: диньша керясымо чукылсö тöд-
малöм мого, мерайтöмыс нуöдсö диньаныс
өтi метр сажан;

3) пуыскöд öтпомса чоңвижа увјас,
диаметрнас 2,5 саңтиметрöз; и) пу јылыс
вöчöм керјаслөн, коджаслөн кызтаыс
јыв ордöмөд 20 саңтиметрöз, лезсö
3 ув диаметрөн 3 саңтиметрöз өтi
метр куфта вылö да 20 саңтиметрыс
кызжык керјаслы 3 ув диаметрнас 4
саңтиметрöз өтi метр кер куфта вылö;
к) чорыд, сирөд, сөд да рогөвöј увјас
диаметрөн өтi саңтиметрöз; л) көт
кущöма јывмөм (диньшмөм).

Содгас: Требованиясыс зев чорыдöс
экспортнöј круглаклы-да, тавöсна некущöм
мукöд пöлөс изјанјас (танi индөмјас кынзи),—
оз лезыны.

Керсö вöчöмыс нуöдсö ташöмногөн:
Керсö колö весавны увјассгыс шы-
мыда— стволыскöд щöщөн. Керпомјассö
колö вундыны вескыда, щöщыда. Оз
пöч керјассö лөсавны, динјассö гөгрөстны.

Пожом керјаслыг (дін керјасылыг і јыв керјасылыг) кырссө колө весавны ставнас—сөстөма, сөмын качсө (лубсө) позө колны. Козпу дін да јыв керјас кырссыны сөмын вијасөн кер. кыщ сертыс быд 10 саңтиметр кості.

Керлөн куътаыс вундыссө точнөј фут лыдө да пріпускыс лезго кык дүјмөң (5 см.) став кер куъта вылас, та вөсна экспортнөј круглак вөчөм вылө робочөјаслы аік колө сетны футјасөн:

Англіјаса футлөн куътаыс метріческөј мерын = 30,5 см; Голланскөј футлөн = 28,3 см; Англіјскөј дүјмлөн куътаыс метріческөј мерын = 2,54 см, Голланскөј дүјмлөн = 2,60 см.

Робочөјјассаң прімітігөн керсө мерајтөмыс нуөдсө кыңі-і быдлаын метріческөј мераөн.

Сортыментнөј ведомостјас вөчөм могыс заготовітөм экспортнөј кљуглак учытвајтөм нуөдсө: Белгіјскөјөс — Англіјскөј, а Голландскөјөс — Голландскөј

футјасөн да дујмјасөн; точногыс ме-
рајтөмыслөн мед вөлі куытаыс өбі
футөз, кызтаыс — дујм-жынјөз.

Экспортнөј керјаслөн куытаыс да
кызтаыс тащөм:

Б Е Л Г И Я Л Ы :

Сорти- мент	Куытаыс футјасөн- метрјасөн	Мед ычөт кызтаыс дујм-сөн сантй- метрјасөн	Керлөн шөр ыждаыс	
			Куытаыс футјасөн- метрјасөн	Кызтаыс дујмјасөн- сантйметр- јасөн
дин да јыв керјас	13-сан 21 футөз	8 дујм	18 фут	9 дујм
	3,97-6,40	20,3 см.	5,5 метр	22,9 см.

Содтас: 1. Кызтаыс лезөб 7 дујмоан
(17,8 см.)—20 прөч.

2. Пөрөдаыс сөмын пожом.

3. Заготовитөм вылө лезөб јывладорыс
30 прөч мында.

4. 21 фут кузта керјас көчнү леңоо кеунажык
33 проч-ыо.

ГОЛЛАНДИЈАЛЫ:

Сорти- мент	Кузтаыс	Медичөт	Керлөн шөр ыждаыс	
	футјасөн- метрјасөн	кызтаыс дујмјас- өн санты- метрјасөн	Кузтаыс футјасөн- метрјасөн	Кызтаыс дујмјасөн- сантыметр- јасөн
дин керјас	14-сан 28 футөз 3,96-7,92	9 дујм 23,2 см.	20 фут 5,66 метр	10 1/4 дујм 26,4 см.

Содтас: Заготовитим леңооны сөмын
дин керјас пожом да козпу пөрдөдыо, сөмын
козпу пөрдөдыс мед ез вөв ешажык 20 проч-ыо.

Экспортнөј керјас маркірујтчөны
торја знакјасөн да тешөны катышщөјас
вылын торја чукөрјасө пөрдөдјас серти
да торјөн пурјавсөны.

СТРОИТЧАН КЕРЈАС

§ 25. Строитчан керјас вочавгöны сулалан кос вöрыс, пöрöм вöрыс, чшкасöм вöрыс, а сизжö пу јывјасыс да пiловочник вöчан сijö пујасыс, кодјас асланыс качество вöсна оз тујны пiловочнöј да шпальнöј материалјас вылö.

Стројöвöј керјаслөн гырсаыс индысöö öткод пiловочниккöд, но керјасыс-кö вöчсöны сулалыс вöрыс, сотчыштöм да пöрöм пујасыс, лыддыны буржыкөн куъжык керјас — куътанас 6,55-сань 7,35 метрöз.

Стројöвöј керјасын лезсöны сещöмжö изјаныс кызi-i пiловочникын, сöмын јонжыка паскалöмөн:

а) чукыла ногыс 1,5 саньметрöз öви метр куъта вылö;

б) кöзыдыс потласöм щемјас вескыдјас i чукулајас кöв-мыј кызта;

в) зоньвiча увјас да чал увјас кöв мыјдта, сöмын мед оз сетны пујас сiсмöм.

Сы кынзі стројөвөј пујасын лезсө болоңас синева (лөзөдөм), пучөј тујас да пөжсөмінјас, кодјас пучөј тујасыс да пөжсөмјасыс) сөмын мед вөліны 24 сантиметрыг ңевөснїжык керјасын јывладор помөдыс.

Мукөд тырмытөмторјас, кыз дінас да јылас сөвмөсын да болоңын сөгмөм, а сїз-жө, щак — лезсө піловочнїклы індөм мында-жө, но ңеунжык.

Содтас: Специальнөј назначеннөа керјас заготовітөм вылө техническөј условіјөјас леспромхозјаслы кутас ыстыгсыны торја заказјас воөм бөрын.

СТРОЈӨВӨЈ СУЛАЛАН КОС КЕРЈАС

§ 26. Стрөйтчөм вылө сулалан кос керјас лезсөны вескыдөс да сөмын пөжөм вөрыс. Налөн кызта колө лоны јыв өрөдөмөд ещда вылө 20 сантиметр,

Стројөвөј сулалан кос керјасын озков лоны со кущөм ізјанјас: щак, сөг

інјас, сіс увјас, січ кокалөм рөчјас, сіс да руш болоң, зев локнога увјас, гырыс сірөд бокјас, сотчөм бокјас, сөвмөсөз пырыс потасјас (щелјас). Сінын да јылын сісјас сіз жө һекущөма оз ков лоны.

Позө колны: һе вывтї локнога пу чеј тујас, һегырыс потасјас, лөзөдөм інјас (сіһева). Руш да сіс болоң позө колны сөмын 30 саңтіметрыс кызжык керјасын да сөмын болоңыс-кө абу ыжыд.

БАРЖА СТРОИТАН МАТЕРИАЛЈАС

§ 27. Кокорајас да накуркајас лез-сөны быдман коз вөрыс. Кокора вуж-лөн куқта пу шөрвісаңыс колө лоны еша вылө 1 метр, а кызтаыс јыв орө-дөмөн 22 саңтіметрыс һе вөсһыджык. Вужлөн боклаңө чургөдчөм колө лоны 90 градусыс (зік вескыдаыс) һе еша-жык да 110 градусыс һе унжык.

Накурка вужлыг куъта поъо лезны 0,75 метр, а кызтаыс колö лоны еща вылö 20 см. Накурка вужлөн боклаңö чургöдчöм колö лоны сещöм-жö, кущöм кокоралөн.

Кокорајаслыг да накуркајаслыг вуж колö вöчны тајі: лöсалöмыс њекущöм бокгаң оз ков лоны піңов, а постела-ыскöд (пу баныскöд) колö мунны öткoдa, кокоралөн сај бокыс њеуна лöсавсö, сiз-жö лöсавсöны вуж бокыг вожјасыс. Кокорајасын да накуркајасын оз ков лоны ташöм ізјанјас: быдсама пöлöс сiсјас, щак, табак увјас, чал увјас, кос бокјас да сiрöд бокјас, уна нога чукыл-јас. Быд кокораын накуркаын вöчсöны чер вiзјас б-ыг ње ещажык. Јывла дор помыс вундысö пiлаөн зiк вескыда да мерајтöм вылö мiчаöз весавсö кыр-сыг. Кокораа да накуркаа керјаслыг куъта да кызта урчиталöны кыкнанла дорсаң вöчöм договорјасын.

Кокорајаслөн медса муныг размерјас ташöмөг: $6\frac{1}{2}$, $8\frac{1}{2}$, $11\frac{1}{2}$ да 13 метр; накуркајаслөн—3 да $3\frac{1}{2}$ метр.

БАЛАНСЈАС, ПРОПСЫЈАС, РАУНД- ВУД ДА РУДЊИЧНОЈ СТОЈКА

§ 28. Став вöсњыджык быдман коз да пожом пујасыг, кодјасыг оз петны вылынжык индалом размера пилтан керјас, колö вечавны балансјас, пропсыјас, раундвудјас да рудњичној стојкајас.

Сыыг кынҗи, раундвудјас, пропсыјас да рудњичној стојкајас вöчалом вылö колö используйтны пилочној размера пујаслыг (хлыстлыг) став шогмана инсö, кодјас колöны шыблас пыдди гырыг пујасыг пилтан керјас орјодлигөн, озкө сийö коласјассыг петны шпалјас.

Балансјас колö лезны сöмын коз вöрыг, раундвуд—козјыг да пожöмыг, 80% коз да 20% пожом пу, а пропсы да рудстојка—пожöмыг да козјыг, кодыс мыјда вескалас.

Но козпу вөр лезигөн колö суга визöдны, медым пуыслыг медбур инсö вöли используйтöма балансјас вылö, а раундвуд вылö, пропсыјас вылö да руд-

стойкаҗас ылаӧ мунисны сещӧм инҗас, кодҗас асланыс раҗмерӧн лиӧӧ качествонас оз шогмыны балансҗас вӧчалӧм ылаӧ.

Став пӧлӧс балансҗаслӧн, пропсыҗаслӧн, раундвудлӧн да рудничной стойкаҗаслӧн, кодҗас леҗгӧны товарнӧй куҗта краҗҗасӧн, колӧ лоны шымыда да җик вескыда пилӧтӧм помҗас. Помҗасын некушӧм ыывкмӧдӧмҗас, јосҗас да потӧмҗас оз ков лоны, сизҗӧ оз ков лоны краҗ куҗалаын керышгӧмҗас, шупыштӧмҗас да леканасӧмҗас.

Став индалӧм сортҗаслыс, краҗҗӧн кӧт долготтоӧн најӧс лоӧ леҗӧма, увҗас колӧ шымыда керавлыны да ствол ылыскӧд ӧтжужыда лучки шылӧдны. Ув гӧгӧрыс жужыд мылкҗас колӧ бырӧдны мичаа да шымыда лӧсалӧмӧн. Балансҗас краҗҗавны (вундавны) колӧ пу динла доргань, а пропсыҗас—јывла дорганьыс, вӧсньыд помганьыс.

Техническӧй требовањӧ серти, балансҗасын, пропсыҗасын, раундвудын да

рудстојкаын оз ков лоны њекущом сїгјас, весїг көѣ муртса тодчанајас. Тапонда вөсњыд пујас кражјалїгөн быдсама сїг їнјас колө вундавны да шыблавны кражјас помө њөтї колтөг, кражјөн көѣ долговтөөн најөс лоө лөзөма. Куфтаын да кызтаын суачытөм, сїз жө їндалөм сортїментјаслы (кодјас лөзөоны товार्нөј куфтаөн) лөсөдөм раѣмерыг петөм, њекущөма оз ков лоны. Тащөм торјасыс-кө лооны, њелучкї лөзөм сортїментјас ковмас переработайтны (сетыг выл тор вөчны), а оз-кө поз—мунасны бракө.

Орјөдлїгөн чїнөм вылө содтытөг напусктөг лөзөм долговтөө прїмїтөө куфтаыг 0,3 метр шыбытөмөн.

А. ЕКСПОРТНӨЈ БАЛАНСЈАС

§ 29. 1. — Спецїфікацїја (баланслөн раѣмерјас) (вїз. табл. 51 лб.).

Содтас: Їндалөм раѣмерјас лөсалөны јевропејскөј рыноклы да лооны основнөјөн. Трест-кө прїмїтас балансјас лөзөм амерїкаса

Кушом пу	Кузта метржа- сон	Кузта јув орбодомбд санти- метрјасби (кыр оз ладдысем)	Содтас
а) долготб			
Козлу	4,3	10-сан твр 17 см-бз	Бнд пулбн колб
"	6,4	10 " " 16 "	лонь напуск орјбд-
"	8,5	10 " " 14 "	либн чинбм вылб
б) кражјас			
"	2,14	10-сан твр 25 см-бз	Колб лонь напуск уна вылб 2,5 см кузта

рынок вылө, Лөспромхозјаслы лөб оетөма
торја раъмерјас кыз долготөблы, сизі-і кражлы
(долготөблы—4,9; 6,1 да 8,5 метр, кражлы
— 2,44 метр).

Кыз общөј правилө, төварнөј куъта-
өн (кражјөн) лезөм балансјас быт колө
кыскавны сещөм катішщөјас вылө, кы-
гаъ почө ваөн кылөдтөг грузитны вес-
кыда баржаө, а кылөдөм вылө—долготө.

2. — Качество.

§ 30. Экспортнөј балансјас колө вө-
чавны сөмын быдман коз вөрыс, код
абу шыкласөма паразитјасөн, лөзөдөмөн,
пөжсөмөн (шуммөмөн) да сөјасөн.

Балансјасын оз ков лоны: чал увјас,
пинов да јөга увјас (кырсөн тырөмјас),
табак увјас, морозобоинајас (көзыдөн
потласөм інјас), пемыд ва слөјјас, чу-
кылөс да вожалөм сөвмөсјас, кос бок-
јас, жужыд сіранкајас, сиз-жө стволјын
чукылјас да лөлөд бокјас, кодјас лөоны
гырысжыкөс улынжык індалөм дорыс.

Такөд радыс балансјасын лезсөны:
зоңвиъа увјас 3 см. кызтаөз, быд метр

вылб 5 увјыг ње уижыкбн да сещбм
условјббн, медым тајб увјасыс ез пу-
кавны мутбј пемјас-моз крестбн-крестбн
(2 см. кызта да вбсњыджык увјас лыбб
оз бостсыны); лолбб бок, кодб бостб
чурка помлыг плбщадсб 30%-ыг ње
унжык; њежужыд сјранкајас да тырбм
ибјас, кодјас оз сбстыны древесинасб
(пусб) да кодјасбс позб весавны кыр-
сыг да сјрыг; меѣкбвбј (сбвмбссань
муныг) потасјас да чукымјас уна вылб
1,5 сантјметр мында 1 метр куѣта вылб.

Индалбм качественнбј требованьбјас
инмбны быд балансб бткода, лезббны
кбв наббб тбварнбј куѣтабн (кражбн)
лббб кбв долготбббн, а долготбббсб колб
лезны сещбм условјббн, медым тран-
ѣтнбј бјржајас вылын орјбдлбгбн сјб
сетс 100 прбцент мында балансјас,
бракб да мукбд пблбс тбварјас вылб
мунтбг.

Сбдтас: Выл согббм вбрые експортбј
балансјас вбчавны позб сбмын Трестван торја
щбктбм куѣа.

ВОЛӨМ

(Кыргызөм)

§ 31. Волан ног сертї балансјас тор-
јалөны кык сорт вылө—мїчаөз, волөм
да черөн волөм.

а) Мїчаөз волан баланслыг кырг-
сө да качсө (пу бердса кучіксө) колө
ускөдны ставнас; оз поџ колавны ве-
сїг посныык кач торјас, кодјас космі-
гөн гөрдөдөны-да, сыпнда сещөм
баланссө лоө мөдпөв волны.

Мїчаөз волөм возвылын балансјас
колө весавны кыргыг да увјасыг черөн
мїбө волган зырјөн.

Мїчаөз волсїгөн колө бура віқөдны
кырг да кач весалөм бөрсә, медем
најө ез колны ув бердса гуранјасө,
кытчө торја јона вермөны колны-да,
сыпнда, баланссө лоө мөдпөв волны.
Он-кө сїзі вөч, балансјас бракујтсөны.

б) Черөн волан баланслыг кырг
сїз-жө колө ускөдны ставнас, но поџө
колны мыкө мында качсө сещөм ус-

ловјоон, меџым колџм качыс ез тырт (ез тупкы) кражсџ пасталаыс, а колџс векныџк да вџсныџ вџџасџн, качтџм вџџаскџд сорџн.

Кылџдны лџгџдџм баланс вџр ваџ лџтџџ колџ кырџсыны черџн, меџым сџџн вџџны сџџс гџџеваџн да короједџн шыкџдџмыџ да таџн дџџствуйтџмыџ, кодџан гџрдџдџны балансјас весџг мџчаџџ волџм бџрын да, сы понда, лџв выпџв волны.

§ 32. БАЛАНСЈАСџС ШЫКџМЫџ ВџџАН МЕРАЈАС, ТЕЧџМ ДА ХРАЊИТџМ

а) Балансјас вџчалџм вџлџ колџ бџр-
јыны јага кос места, кытџ абу тырџма
џуйтџн да весалџма лџпјасыџ, кустјасыџ
да јогыџ.

Тайџ меропрџјатџџасыџ колџны дре-
весџнаџс лџзџдџмыџ да пу жугџдыџ
гагјасыџ вџџџм могыџ, сџџ-жџ пџжарјасыџ
вџдчыџџм могыџ.

б) Біржајас дорө ваён вајом волтөм балансјас колө пырыгтөм-пыр лептыны берөгө кос местаө да, регыдҗыка костөм могыс, сіз-жө сіңеваён да тоңинөн шыкөмыс (лөзөдөмыс да гөрдөдөмыс) віқөм могыс, течны 18-20 см. кызта утјас вылө, быд рад бөрын утјасөн-жө костөдлөмөн. Течны оз ков топыда, медым гөгөрыс вөлі ветлө төв.

в) Мічаөз волөмөн став вөчөм балансјас (кыз баржаён, сізі-і ваён кылөдөм-јас) штабелө течтөз објазательнө колө віқны костөм могыс кызі сурө разөдөм-өн (не чукөрјасын) еша вылө 2-3 лун чөж (поводда серві). Сесса неуна космыштөм бөрын течны најос клеткајасө крестөн-крестөн, кык метр судтаөз. Клеткајас некущөма оз поз течны бердыс-бердө, а колө колавны негырыс коластјас, шуам, 1 $\frac{1}{2}$ метр пагта. Тазі течөмөн балансјас колө віқны 4-5 лун, кытчөз зікөз оз космыны, да сөмын зікөз космөм бөрын колана ногөн течны 2 метр судта штабелјасө. 2 метрыс

кыңа штабеллыг судта ношта колө содтыны еша вылө $7\frac{1}{2}$ сантиметр (3 дюйм) мында, медым быд торја штабелө төрөдны еша вылө складочной 10 кубометр. Кражас колө течны топыда, жылөн-динөн пукталөмөн, да медым быд рад вөлі водө улыс рад костјасас, а ые краж гөрб вылас.

Клеткајас да штабелјас улө обязательно колө пуктавыны 18-20 см, кызта утјас (балкајас). Штабелјас костө колавны коластјас еша вылө 1 метр пагта, медым бура төріс ветлөдлыны пријомщик, коді кутас примітны да сетны төварсө да візны щыкөмыс.

г) Некущөм ногөн ые лезны грузитны суднајас вылө қикөқ космытөм балансјас.

д) Пуктыны вңимаңнө, медым балансјас нуөм вылө сетөм суднојас вөліны қоңөс, сөстөмөс да абу зарақитчөма сісјасөн.

е) Суднојас вылын балансјас течны колө берегын моз-жө 15-18 см. кызта

утјас вылө да Һе помга, а судна сте-
насаң (бортгаң) 0,25 метр пагтаоң
коласт колөмөн. Сің-жө колө вөчавны
коластјас штабелјас (клеткајас) костө,
медым гөгөр верміс ветлыны сынөд да
візіс балансјасөс сіңеваөһ да мукөд
торјасөн шыкөмыс.

Адзыгасны-кө штабелјасын бакшаг-
ны заводітчөм іңјас, сещөм кражјассө
колө пырыгтөм-пыр торјөдны мөд мес-
таө, медым візны зарагитчөмыс қонвіза
төварсө.

ж) Кызі кражјасігөн, сізі-і грузітчі-
гөн, колө пуктыны торја внімаңһө,
медым орјөдлөм (вөчөм) балансјас ез һај-
төссыны, а һајтөссөм төвар бракуйтсө.

Содтас: 1) Долготволы лөсөдөм раг-
мерјас діһө (кузтаас) колө содтыны напуск
15 см. кузта.

2) 4,9 да 6,4 метр кузта пропсыјаслы козпу
долготтө колө лезны сөмын пу јывјасыю, ко-
јаслыо діһла дорсө колө ісползутны піло-
вочнык вылө мөбө балансјас вылө.

3) Пропсыјаслыо подробнөј специфікаціја,
кражјассө кузта да кызта серві проценталөмөн.

Б. ЕКСПОРТНОЈ ПРОПСЫЈАС
§ 33. 1 Спецификација (пропсылон размерјас)

Кушом пу	Кушта метрјасон	Кушта јав ордомод сант- метрјасон (кыр оз лыфдысы)	Пропорција
		долготыб	
Пожом	4,9	6-сан тыр 15 см-от	15%
"	7,6	6 " " 14 "	60%
"	8,5	6 " " 13 "	25%
			<hr/> 100%
Козпу	4,9	6 " " 16 "	15%
"	6,4	6 " " 14 "	60%
"	8,5	6 " " 8 "	25%
			<hr/> 100%

лоо ыстөма Леспромхозјаслы торјөн сы еер-
тi, кыџи да кушдөм странагы најос лоо вузалөма

Леспромхозјаслы колө учытны, мыџ
вылынжык вiсталөм мераыс лоо колана
условiјөөн заграыцаса рынокөн требуй-
тан төвар спецификација выполнитөм
вылө, а долготөөөн пропсы лежан важ
методјас (биржајас вылын бөрас вун-
далөмөн да вөчөмөн) некор ез гетлыны
посныд сортјаслыс сiјө прөчентсө, ку-
шдөм колө өнја кадын. Војдөр ескө сорт-
јас вылө требоваыныыс вөли кокныджык,
дај сiјө-на Трест вөли бостө ыжыд
убыткајас пропсы вузалан договорјас
выполниттөм вөсна.

Посныд кылөдчан јујас дорө кыс-
калан пропсы вөр, кыџ общөј правлө,
колө лежыны долготөөөн. Но Леспром-
хозјас, асланыс вижөдлөм сертi, вермөны
лежыны мыјкө мында пропсы кражјалөмөн
(төварној куфтаөн) шөщ посныд јујас
вылө, кодјас куфта пофө петкөдны краж-
сө транзит вылө мукөд вөр материал-
јаскө сорлавтөг (аскежас). Тащiмјас

дырји пропсыјас колө вöчавны сiјö-жö спецификација куча, кушöмöс лöö сетö-ма Леспромхозјаслы баржаөн кылöдан пропсыјас вылö.

Вöчöм пропсыјас да пропсы вөр леңгөн Леспромхозјас објазанос пуктыны торја внiмаһнö ужалан участок-јасын став сулалан вöрсö iспользуйтöм вылö, морöс вылатi мерайтöмөн 8-сан 14 сантiметр кызтаöз, кытыг артмö посһыд сорт төварыс медуна, сiз-жö iспользуйтны кызжык пујаслыг став iыв-јассö, налөн-кö дровесiнаыс вермö сетны кондиционнöј качества төвар.

2 — КАЧЕСТВО

Балансјасын моз-жö, пропсыјасын оз ков лоны пучеј тујјас, лöзöдöм (сi-һева) да пöжгöм.

Пропсыјасын оз ков лоны чукулјас (мед вöлины вескыд стволјаöс), сiсјас, быдсама руш iнјас, табак увјас, чалјас, пырыс мунап потасјас, развiнајас, жу-жыд сiранкајас да тырöм iнјас.

Леэсöны (вермöны лоны), эоньвиза увјас кызтаöн 3,5 сантйметрöз, а лыд-нас көт мыјда, стволјасын öтi нога чукылјас метр вылö 1,5 сантйметрыг не јонжыка, көт мыј кызта лолöд бок.

Вывтi локногөн (кушман модаöн) вöсхаммöм пу јывјасыг вöчавны пропсыјас оз поэ.

Пропсыјас течны да шыкöмыг визны колö сещöм-жö ногөн, кызi балансјасöс.

РАУНДВУД

§ 34. Раундвуд вöчавсö быдман пожöм да козпу вöрыг—леэöм гырыг пу шыбласјасыг, кодјасöс чукулöг понда да мукöд пöлöс изјанјас понда оз поэ использујтны пiловочник вылö лiбö шпалјас вылö.

Пожöм вöрыг раундвуд лезны поэö 20% -öз.

Тöварнöј куэта крајјас лөн размерјас:

Куэта метрјасөн . . .	2,14	2,44	2,75
„ англiјскöј футјасөн . . .	7	8	9

Быд раѣмерлөн кызта јыв орөдөмөд да кыргөг—18 см.-гаң да кызжык.

Быд раѣмерлы куѣтаө колө содтыны напуск 1-гаң 2,5 см-өѣ.

Качество. Раундвудјасын лезгөны (вермөны лоны): а) лолөд бок, краж помгаң виѣдөмөн көѣ мыј пагта; б) өѣ бокын лоөм сіранкајас да тырөминјас уна вылө 2,75 см. пыдаөѣ, кодјас оз сігтыны пусө; в) ѣонвиѣа увјас 2,75 см. кызтаөѣ, а лыдыс көѣ мыјда да көѣ кущөм ногөн пукалөны. Вывті јона увјөг да ѣенормалнөја (кушман-моз) јосмөм кражјас оз поѣ лезны.

Волөм. Раундвуд волгө черөн. Кыргсө колө ставнас ускөдны, поѣо колны сөмын качсө.

Біржајас вылын течны колө сөмын кыргсөм бөрын да воѣвив костөм бөрын сещөм-жө ногөн, кыѣ! балансјас. Клеткајаслыг судтасө колө содтыны летчөм-топалөм вестө 7,5 см. (3 дүјм) мында.

РУДСТОЈКА

§ 35. Рудничној стојкајас, пропсыјас моз-жө, вөчавсөны гөгрөс вөрыс, обыч-нөја черөи кырссөмөн. Најө колөны рудникјас крепіталөм вылө. Стојка колө сувјыны пу вылыскөд өтшымыда, пом-јассө пімітны зік вескыда.

Рудстојка төварнөј кузтаөн вөрын леэны оз ков, а колө леэны сөмын долготөөөн, бөрвылас төварнөј сорти-ментјас вылө ју дорсө катішщөјасын орјөдлөмөн пурјөн кылөдөмөн либө транзитнөј вөр біржајас вылын. Кражјас леэгөн тудөдчыны со кущөм сортимен-төн: (візөд таблица 63-d лб.)

Содтас: 1) Кузта ног размерыю пощө кежны содтөмлаң либө чинөмлаң (+ либө—) 3 см. мында.

2) Рудстојка долготөөлөн кызта мерајтөө кыротөг обычнөј ногөн, 1 сантиметрөз точнөја.

Орјөдлөм (кражјалөм) стојка робочөј-јаслыс прімітчыссө складочнөј мераөн.

КРАЖЈАСЛОН РАЗМЕРЈАС

Куџта метр-јасон	Кызта сантиметрјасон, кыр-отог мерајтгомон	Куџта метр-јасон	Кызта сантиметр-јасон, кыр-отог мерајтгомон
0,5	7 9 11 — —	1,7	11 13 15 — — —
0,6	7 9 11 — —	1,8	11 13 15 17 — —
0,7	7 9 11 — —	1,9	— 13 15 17 — —
0,8	7 9 11 13 —	2,0	— 13 15 17 — —
0,9	— 9 11 13 —	2,1	— 13 15 17 — —
1,0	— 9 11 13 —	2,3	— 13 15 17 19 —
1,1	— 9 11 13 —	2,5	— — 15 17 19 —
1,2	— 9 11 13 15	2,7	— — 15 17 19 —
1,3	— 9 11 13 15	2,8	— — 15 17 19 21
1,4	— — 11 13 15	3,0	— — 15 17 19 21
1,5	— — 11 13 15	3,2	— — 15 17 19 21
1,6	— — 11 13 15	3,5	— — 15 17 19 21

Медым тѳдмавны производственнѳй заготовканыг сетѳм спецификацијакѳд лѳгалѳм, орјѳдлѳм рудстојкалѳн кызта мерајтчыгсѳ јыв орѳдѳмѳд шѳр диаметрѳн, ѳсчотнѳј тыр сантиметрјаскѳд. Стандартнѳј кызтагыг 1 см. мында чѳнѳмлањ либѳ содѳмлањ кежѳм шѳтѳ

оз бостсы. Мөд ногөн-кө шуны, стој-калөн кызта 6-саң 8 см-өз лыддыгсө 7 см. туйө, 8-саң 10 см-өз лыддыгсө 9 см туйө, сјаі воқө.

А ДОЛГОТӨЛӨН РАЗМЕРЈАС

Кушөм пу	Кузта метрјасөн пріпуск- төг	Кызта јыв орөдө- мөн саңыметрјасөн кырстөг мерај- төмөн	Содтас
	4,9	6-саң 15 см-өз	Орјөдлігөн чі- нөм вылө прі- пуск 15 саңти- метрөн быт ко- лө вөчны быд сорјентлы
Пожөм	6,4	6 " 14 "	
да коз	7,6	6 " 13 "	
	8,5	6 " 13 "	

Б. КАЧЕСТВО

§ 36. Рудстојка колө леэны зоңвіза
пожөм да коз вөрыг: быдманыг, вым
сотчөмыг (чішкасөмыг) да төлөн вым
пөрөдөмыг, кытчө абу кутчісөмаөг пу
жугөдыг гагјас (пучеј), табак увјас да
рушмөм.

Рудстојкаын оз ков лоны со кушом
изјанјас: а) чуком 1 сантиметрыг ун-
жык 1 метр кушта выло; б) пучеј тујјас;
в) табак увјас; г) солнечнөј потасјас,
кодјас пырөны пу кызта којмөд јукөнсыс
пыдөжык; д) быдсама пөлөс сісјас.

Тажө требовањњөјасыс өткода инмө-
ны кыз, төварнөј кушта рудстојкаө,
сізі-і долготөөн лезөм рудстојка вөрө.

Гожөмын да арын лезөм рудстојка
да сы выло-жө сырјо, пу кынмытөз
обязателнө колө волны.

ПЫЩКӨССА РЫНОКЛЫ КОЛАН ТЕЛЕГРАФ СУРЈАЈАС

§ 37. Телеграф сурјаяс поңө лезны
быдман пожом да нја вөрыс. Тажө
сурјаясыс (столбјас) колөны сынөд
вывті свјаз кутан проводјас өшлөм вы-
лө (крукјас лібө траверсајас јылө). Сув-
төдан ног серті сурјаяс јукөны: вес кы-
да грунтө сујан сурјаяс выло да іскус-
ственнөј кокөн сувтөдан сурјаяс выло.

§ 38. Сурјаяслөн размерјас.

Кузта метр- јасѡн		Вескыда гр унтѡ сујан сурјаслы									
		5,0	5,5	6,0	6,5	7,0	7,5	8,5	11,0	13,0	
Кызта јыв орѡ- дѡмѡд сантѡм.	дублы да нїја пу- јаслы	12—16	12—17	12—21	12—24	13—24	13—23	15—18	18—21	21—23	
	Пожѡмлы	13—17	13—18	13—23	13—23	13—25	15—25	16—20	20—23	23—26	
Кузта метр- јасѡн		Искусственнѡј кок жылѡ сувтѡдан сурјаслы									
		5,0		6,5		8,5		11,0			
Кызта јыв орѡ- дѡмѡд сантѡм.	дублы да нїја пу- јаслы	13—15		15—18		18—21		21—24			
	Пожѡмлы	14—17		16—20		20—23		23—26			

Содтас: 1) Быд лыддөдлөм раҕмерлы куҕта ногөн колө содтыны напукс 15 см. мыдта, коді керјаслыө кубатура төдмалігөн (лыддігөн) шөтө оз босты.

2) Куҕта ног раҕмерыө поҕө кежны чі-нөмлаң лібө содөмлаң 10 см. мында; чінөм раҕмера сурјас оз ков лоны 10%-ыө ун-жык, кодјаслөн куҕтаыс 8,5 метр сажө оз пет да 20%-ыө унжык, кодјаслөн куҕтаыс лөб, 8,5 метр сажө.

8,5 метр куҕта сурјаслы, кодјасөс лөсөдөма пропітајтны бакјасын аңтисеп-тікјасөн (сігмөмыө візан средствојасөн), раҕмерыө кежан предел лөсөдчысөө кыкнанла дорсаң сорһитчөмөн.

КАЧЕСТВО

Сурја пујас колө лоны қоңвізаөс, сіө іңастөмөг да пучеј тујјастөмөг. Сені оз ков лоны со кушөм іәжанјас: быдгама пөлөс сіөјас, пучеј тујјас, сіңева, шак-јас, кісган да табак увјас, морозобоіна-јас, чамјас, сөд ва слөј, быдгама пөлөс

пышкӧс потасјас (метікјас) сурја вылыс помын да отлупјас сурја вылыс помын-жӧ.

Леӊсӧны: а) ӧтӧ нога чукымјас 3,5 см. мыдтаӧӊ, ӧтӧ метр куӊта вылӧ:

Содтас: дӧныша сурјаслыс чукыл арталӧн дӧнла дорыс ӧтӧ метр куӊта шӧтӧ оз босты.

б) пышкӧс потас сурја дӧнын; в) пу дӧнла дорын вога кыщӧд потӧм (отлуп), кодлӧн куӊтаыс кер дӧн кызта жынјыс оз ло унжык; г) пӧжарӧн сотчӧм бок дӧнсаӊыс 0,8 метр судтаӧӊ, сотчӧмыс-кӧ сурја гӧгӧр жынгыс оз ло унжык да 1 см-ыс пыдӧ оз пӧр; д) проростјас уна вылӧ 25 см. куӊта да 2 см жужда; е) сӧранкајас уна вылӧ 25 см куӊта да 1 см жужда; ж) солӊечнӧј потасјас уна вылӧ сурја гӧгӧрлӧн 0,3 жужыда; з) пожӧмыс да корја вӧрыс леӊӧм сурјаслӧн 20 см кызтаӧӊ јывла дор којмӧд јукӧныс ӊоӊвӧӊа увјас уна вылӧ 4,5 см кызтаӧӊ, сӧӊ-жӧ быд погон-

нөј метр кузтао уна былө 3 увјөн 2-саң 4,5 см. кызтаоң, најө-кө разалөмаөг сурја кузаны өткода (абу-кө чукө-рынөг); 20 см-ыг кызжык пожөм да корја пу сурјаяслөн јывла дор којмөд јукөнас зоңвіза увјас уна былө 6 см кызтаоң, сіз жө быд погоннөј метр кузтао уна былө 3 увјөн 2-саң 6 см кызтаоң, најө-кө разалөмаөг сурја кузаны өткода (2 см кызта да вөсньыджык зоңвіза увјас оз лыддыгыны); і) івлө-вөј да пешөр увјас 2,5 см кызтаоң уна былө 2 увјөн быд погоннөј метр кузта былө.

Сурјаяс вөчавны поңө сөмын пу дінјасыг. Сурја помјас колө пілітавны шылыда, вескыда, а увјас шылыда щөщөдлыны пу вылыскөд өткодоң. Чукыл вескөдөм могыг сурја лөсавны оз поң. Сурјаяс колө весавны кырсыг (волны, кырсыгыны) мічаоң.

Содтас: медем ва куза кылөдігөн нја вөрыг лөжөм сурјаяс оз вөјны, најөс колө пурјавны пожөм пу сурјаяскөд сорөн, а сещөмјасыг кө абуөс — мукөд вөр материалјаскөд сорөн,

ТЕЧАН, МЕРАЈТАН ДА ПРИМІ- ТАН ПРАВИЛӖЖАС

§ 39. Гурјаяс течны колӖ торјӧн пу сикас серті, сорт серті да куѣта серті. Гурјаяс течсӧны кос местајасӧ, кыті весалӧма чагјасыс, стрӧйтчан кламыс да ыщкӧма турунсӧ, а тӧлын-кӧ, кушӧӧ, весалӧма лымјыс. Гурја течан местајас колӖ лоны удобнӧјӧс грузитӧм да пурјалӧм былӧ. Гурјаяс колӖ течны утјас былӧ, быд рад бӧрын утјасӧн-жӧ костӧдлӧмӧн. Быд штабелъ костӧ колӖ колыны коласт еща былӧ 1,5 метр пагта, медем лчыда поѣ ветлыны учот вӧчигӧн, мерајтигӧн да клејмитигӧн. Робочӧјјас ордыс примитигӧн гурјаяс колӖ мерајтны метрической мераӧн куѣта нӧгыс 0,5 метрӧӧ, точнӧја да кызта нӧгыс 1 сантйметрӧӧ, точнӧја. Гурјаяс маркаавсӧны аслыс пӧлӧс пасјасӧн.

VI. ЛӨСАЛӨМ ВӨР МАТЕРИАЛJАС

A. ЕКСПОРТНӨJ ГЛІППЕРJАС

§ 40. Гліпперjас лооны нол боксаң лөсалөм лібө пілітөм брусjас, кодjас вөчавсөны пожом да ңija вөрыс.

Заграницаын гліппер качество вылө чорыд требоваңңөjас сувтөдөм вөсна, Леспромхозjас обjазанөс пуктыны торjа вңимаңңө гліпперjас лучкiа вөчалөм вылө, сiң-жө налы iспользуjтөм вөр качество вылө.

Тапонда ужө заводiтчытөз колө лөгөдны гліппер лезөм вылө чоткөj план да jитны сijөс мукөд пөлөс експортнөj лөсалөм вөр материалjаскөд, кодjасөс лезныс сөкыджык. Сегга артавны, уна-ө вермас петны (артмыны) гырыс пуjасыс піловочңик орjөдлігөн колөм помjасыс, а мыj оз кут сузсыны, сijөс тыртөм вылө торjөдны быдман вөр таjө технiческой услөvjөjасын 10-д §-н вiсталөм ногөн.

Леңны колö со кушöм емпперјас:

Сорт	Кузта англ. дујм- јасөн.	Вöчны ко- лан чурка- јаслөн кызта саным.	Брусјаслөн кызта англ. дујмјасөн.	Лöсалöм бан- лөн паста англ. дујм- јасөн.	Пропор- ција
I	107	37	10 × 10	10 да 9	50%
II	107	35	10 × 10	8	30%
III	107	32	10 × 10	7	20%

Улынжык сорт сәмперјас (IV-d сорт, 9×9 сәјм кызта) вөчавны оз поә, — заграңцаса рынок вылын најос оз бостны. I да II сортлыг пропорціја = 80%, сәмперлезігөн быт колө выпол- нитны.

Поәө лезны сиз-жө 5×10×107 сәјм гырга полусәмперјас став заданнө пыщкыг уна вылө 10% мында. Кык ташом сәмпер лыддысгөны өтө пыдди.

Полусәмперјас колө лоны пластаөг; помјасө пу сөвмөс оз ков колны, а поәө колны пимитөм туюу улыс пластас; вылыс бан (плөшцадка) колө лоны 7, 8 да 9 сәјм пагта сиз-жө пропорціјаөн, кушомөс лөгөдөма сәмперјаслы. Јос дорыша улыс бан колө лоны 10 сәјм пагта.

Став мукөд торјаснас, кыз лөсалөм боксаң, сиз-и пу качество боксаң, полу- сәмперјас колө лоны сәмперјаскөд зик өткөдөг.

Кызі вөлі висталөма вылынжык, сәмперјас поәө вөчавны став нолман

боксаңыс пілаөн пілітөмөн, лібө шылы-
да вескыда (шнур куҗа) черөн лібө
шлутөн лөсалөмөн, сөмын мед ез вөв-
ны став лөсалөм інын некущөм желеб-
јас, чукталөмјас да керыштөм інјас.

Лөсалөм улө суртөм кырга гөгрөс
пелөсыс (обзолыс) став увјас да мылк-
ја інјас колө вундавны да шылөдны
пу вылыскөд щөщөн, сіз жө колө весав-
ны сетыс стув кырсө да качсө.

Сліппер помјас колө вундавны зік
вескыда (лөсалөм бокјасыслы перпенді-
куларнөја), а лөсалөм банјасыс мед
вөліны мөда-мөдныслы параллельнөјөс.
Сліпперлөн помыс колө лоны зік вескыд
квадрат модаа, пелөсјасас обзол вөчыш-
төмөн (дорышсө ускөдөмөн).

Вөчөм сліпперјасын чуқла інјас,
піновчөмјас да паскалөм інјас некущөма
оз ков лоны. Пулөн сөвмөс колө лоны
сліппер помын шөрвіас кымын; боклаңө
вешјыштөм вермас лоны уна вылө өті
дүјім мында кык воча бан шөрлыс
бостөм віҗсаң.

Размерјасыс кешөм позө леңны сө-
мын содөмлаң: куфта ногөн 1 дүймөз,
кызта да паста ногөн $\frac{1}{4}$ дүймөз. Кыз-
та да паста ног та мында содтөдсө
сліппер вөчигөн быт колө колны кос-
мөм вестө запас пыдди. Куфта ногөн,
пөперег ногөн, либө плөшщадка паста
ногөн сузгытөм нөтө оз ков лоны.

Сліпперын лезсөны (вермасны лоны):

а) зөңвиза увјас 3 дүйм кызтаөз (диа-
метрөн), а лыдыс көт мыјда;

б) кісган увјас 1 дүйм кызтаөз сліп-
перын 3-ыс не унжык, кодјас 1 дүйм
пыдтасаң лооны зөңвизаөн;

в) отар-мөдар банлаң вескыда му-
ныс метік, кодлөн потасыс сліппер по-
мөд 3 дүймыс абу ыжыджык;

г) југыд ва слөј;

д) пінов слөј, коді гартыштсө сліп-
пер куфалаын $\frac{1}{8}$ гөгөрпөлыс не ун-
жыкыс;

е) сіранкајас да тырөмінјас жузда-
өн 1 дүймөз да куфтаөн $\frac{1}{2}$ футөз;

ж) лолөд бок.

Быдсама пөлөс сісіяс, сіңева да пучеј тујјас һөтї оз ков лоны.

Содтас: вылынжык лыддөдлөм став требовањњөјас собмудажтөмөн өмпперјас позө лезны не сөмын быдман вөрыө, но сіз-жө вылсотчөм да төлөн пөрөдөм вөрыө.

Б. ЈЕГИПЕТСКӨЈ ШПАЛЈАС

§ 41. Јегіпетскөј шпалјасөн лыддыгсөны һом боксањ лөгалөм, $6\frac{1}{2} \times 10$ дүјм кызта, јог дорышјаса брусјас, кодјаслөн кыкнан баныс (улыс да вылыс) колө лоны тыр 10 дүјм пагта.

Јегіпетскөј шпалјас вөчавгөны быдман вөрыс, сөмын пожөм пујасыс. Шпаллөн кујта — 107 дүјм. Космөм вестө запас пөперег ногөн 1,8-1,4 дүјм мында быт колө вөчны.

Шпалјасын лезгөны: а) қоњвіза увјас 3 дүјм кызтаөз, а лыднас көт мыјда; б) кіссан увјас 1 дүјм кызтаөз шпалын 3-ыс не унжык, кодјас 1 дүјм пыдтагањ лооны қоњвізаөн; в) өтар-мөдар банлањ муныс метык, кодлөн потасыс

шпал помөд 3 дүймөс оз ло унжык; г) ју
гыд ва слөј; д) пінов слөј, кодлөн гар-
тыштөомыс гөгөрпөв квајтөд јукөныс ($1/6$)
оз ло унжык; е) сіранкајас да тырөмін-
јас жуждаөн 1 дүймөз да кузтаөн $1/2$
футөз (сөмын мед вөліны бокјасас);
ж) лолөд бок.

Быдсама пөлөс сіејас, сіңева да пу-
чеј тујјас һөтї оз ков лоны.

Сліпперјас моз-жө јегіпетскөј шпалјас
быдлатї колө вөчны вескыда да шылы-
да. Шпалјас позө вөчавны лөсалөмөн і
пімітөмөн, но позө вөчавны сіз-жө кык
бансө пімітөмөн, а бокјассө лөсалөмөн.

Раціоналнөја ужалөм могыс да бан-
ла дорыс древесїна візөм могыс, щөк-
тыссө шпаллыс банјас вөчны обязадел-
нө пілаөн.

Јегіпетскөј шпалјас позө лезны кыз
брускаөс, сізі-і пластаөс, но јонжыка
колөны пластајасыс, кодјасөс, дерт, лө
вөчны сөмын јона кыз кразјасыс (діа-
метрөн 45-47 см), сөмөс шөрөдыс пот-
көдөмөн. Тајө шпалјассө сіз-жө позө

вöчавны выл сотчöм да тöлөн пöрöдöм
вöрыс.

В. ГОЛЛАНДСКÖЈ ШПАЛЈАС

§ 42. Голландскöј шпалјас колö
вöчавны сöмын нја вöрыс. Тајö шпал-
јассö колö нолнан боксаңыс бура
шылöдны, мед ез вöвны некущöм
желебјас нi керыштсöм инјас. Шпал-
јаслөн банјас да бокјас колö лоны мöда-
мöдныслы парамлельнöјöс, помјассö
колö вескыда пилитны, вылыс бан —
шылыда лöсавны черөн.

Пу качество боксаң голландскöј
шпалјас колö лоны јегипетскöјкöд öт-
кодöс.

СПЕЦИФИКАЦИЈА

Кузта — 107 дүјм.

Кызта — 6 дүјм, пагта 10 дүјм.

Вылыс банлөн пагта — тыр 7 дүјм
да вылöжык.

Улыс бан — öбязательнö јос дорыша,
10 дүјм пагта.

Вөчөм: лөсаломөн мѳбө пѳлѳтөмөн,
брускаөс мѳбө пластаөс.
Космөм вестө запас быт колө вөч-
ны $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{4}$ дујм мында.

Г. АНГЛИЈСКӨЈ ШПАЛЈАС

§ 43. Шпалјас вөчавсөны зөңвѳза
пожөм да коз вөрыс, кодѳ абу шыкла-
сөма сѳсјасөн, сѳңева да рушмөмөн.

Тажө шпалјассө сѳз-жө колө вөчавны
шымыда да вескыда, кызѳ вылынжык
вѳсталошпалјас.

Шпалјасын лезсөны:

а) зөңвѳза увјас 3 дујм кызтаөз, а
лыднас көт мыјда;

б) кѳссан увјас 1 дујм кызтаөз
шпалын 3-ыс не унжык, кодјас 1 дујм
пыдтасаң лооны зөңвѳзаөн;

в) өтар-мөдар банлаң муныс метѳк,
кодлөн потасыс шпал помөд 3 дујмыс
өз ло унжык;

г) југыд ва слөј негырыс печатјасөн;

д) пѳңов слөј, кодлөн гартыштсөмыс
гөгөрпөв квајтөд јүкөныс өз ло унжык;

е) сiранкајас да тырöм инјас жуждыда-
өн 1 футмöз да кузтаөн $\frac{1}{2}$ футöз;

ж) лолöд бок.

Быдсама пöлöс сiгјас, сiңева да
пучеј тујјас һöтi оз ков лоны.

СПЕЦИФИКАЦИЈА

Кузта — 107 футм.

Кузта да пагта —	6×10	футм	} 75 %
„ „ „	5×10	„	
„ „ „	6×9	„	} 25 %
„ „ „	5×9	„	
„ „ „	$4\frac{1}{2} \times 9$	„	

Вылыс бан: а) 7 футм да вылöжык
— 6×10 да 5×10 футм кызта шпал-
јаслы, б) 7 футм да вылöжык — 6×9 , 5×9
да $4\frac{1}{2} \times 9$ футм кызта шпалјаслы, кодјас
пышкö 10 % мында почö лезны $6\frac{1}{2}$
футм пагта вылыс бана шпалјас.

Улыс бан — обязательнö јог дорыша.

Вöчöм: улыс бан обязательнö пiмi-
тöмөн, а мукöд кујим баныс — ставсö
лöсалöмөн, лiбö ставсö пiмiтöмөн.

Вөр сiкас: пожöм — 40 %, коз — 60 %.

Космөм вестө запас быт колө вөчны
 $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{4}$ дујм мында.

Англијскөј шпалјас грузитчөны мор-
скөј суднајас ылө косөн (сывөсна
најө шусөны косөн грузитанаөн). Та-
понда најөс колө вајны портө баржа-
јасөн.

Пожөм вөрыг лезөм англијскөј
шпалјас поџө кыскавны кыџ косөн
грузитан (горнөј) катішщөјас ылө,
сіџі-і кылөдчан јујас дорө сещөм услов-
јөөн, медем најөс регыдөн вөлі кылө-
дөма транџит ылө баржајасө грузитөм
могыг. ^а_в

Козпу шпалјас поџө лезны сөмын
горнөј катішщөјас ылө, кытысаң ваөн
кылөдтөг поџө грузитны вескыда бар-
жајасө.

Медым тулысын да гожөмын төв
јылын космөмла шпалјас оз потласны
да щыкласны, најөс баржајасө грузиттөџ
колө течны торја штабелјасө да њол-
нан боксаңыс топыда тупкавны пөв-
јасөн да гөрбушјасөн.

Біржајас вылын шпал течан ног колө лоны тащом:

Штабелјас улө медвојдөр колө пуктавыны 18 — 20 сантиметр кызта балкајас.

Медулыс радсө течны бок вылас да Һе топыда, а быд шпал бөрын 3 см. косталөмөн. Воқө радјасө течны пластөн, но сіз-жө Һе топыда. Быд рад костө колө пуктавыны гөрбушјасыг утјас, мед ескө гөгөр верміс ветлыны сынөд, коді ескө костіс шпалјасөс да сывкөд щөщ візіс најөс сіҺева кутчігөмыс.

Штабелјас течны 2 метр судтаөз да вылөжык.

Суднајас вылын шпал течан ног колө лоны сещөм-жө, кызі течсө біржа вылын.

Пыдөсас медвојдөр колө пуктавыны 8 — 10 см кызта кымын балкајас, медвоқза радсө течны бок вылас, а воқө радјассө пластөн, но Һе топыда; быд рад бөрын колө пуктавыны вөсһісік утјас; штабелјас колө течны судна дорсаһ (бортсаһ) 0,25 метр пагта

костдөмөн, медем гөгөр бура верміс
 ескө ветлыны сынөд да візны шпал-
 асөс сіңеваөн щыкөмыс.

d. РУССКӨЈ ШПАЛЈАС

§ 44. Русскөј (роч) шпалјас колө
 лоны со кущөм раэмераөс:

Шпалјаслөн типјас	Шпалјаслөн кузта см.	Шпал вөчан вөрлөн кызта сантїметрјас	Шпалјаслөн кызта сантї- метр	Вылыс бан- лөн паста сантїм.	Улыс банлөн паста сантїм.
Брускајас					
Тип 0	270	27,75	18	16,5	23,5
" I	270	27,75	16	15,5	26
" III	270	25,50	15	13,5	24
" V	270	23,75	14	11,5	22,5
Пластајас					
Тип II	270	32	14	15,5	31,5
" IV	270	30	13,5	13,0	29,5

Содтас: 1) Космөм веотö содтöд пөперөг
ногыс $1/2$ см мында тајö таблицаас сүјөма-ын.
Сыпона нөшта содтöд вөчны оз ков.

2) V-d тип шпалјаслы кузта поџö вөчны
250 сантиметр. СССР-са көртујаслы шпалјас
вөчавөоны пожөм, козпу да ыја пу чуркајас-
ыс, кык боксаң параллельнөја пилитөмөн либө
лөсалөмөн. Пилитөм либө лөсалөм бокјасыс
шусөны банјасөн.

Вөчан ног серті шпалјас јуксөны
кык вид вылө:

а) пластиннөјјас (пласта), најөс-кө
вөчөма кузала ног пилитөм (поткөдөм)
чурка жынјасыс;

б) брускајас, најөс-кө вөчөма зонь
чуркајасыс, мөда мөдлы паныда кык
боксаң пилитөмөн либө лөсалөмөн.

Кызта серті шпалјас торјалөны
квајт тип вылө: 0, I, II, III, IV, V.

Содтас: 0, I, III да V d типјас вөч-гөоны
брускөн, а II, да IV-d типјас — пластиннөјјон.

Поџö леңны размерыс тащөм ке-
жөмјас:

а) шпал кузтаын содөмлаң либө чи-
нөмлаң 3 сантиметрөџ.

б) шпал кызтаын сөмын содөмлаң
1 см вылө.

в) шпал вылыс банын поңө содтыг-
ны улыс бан пастаөң, а векнөдчыны
крука тув (көстыл) тувјалан местајасөд
поңө сөмын 2 см вылө, ңе унжык.
Вылыс банын мукөд местаті чінөмлаң
кежөм поңө вөчны көт мыјда.

Содтас: Крука тув тувјалан местаөн
лыдысөө шпал вылыс банын 30 см. куңта
участокјас, кодјас 250 см. куңта шпалјаслөн
помјассаңыс лоөны 25 см. сажын, а 270 см.
куңта шпалјаслөн — 35 см. сажын.

г) Улыс бан пастаын поңө чінтыгны
1,5 см. мындаөң.

Содтас: 1) Шпалјасын објөмістост лезө.

2) Шпалјаслөн улыс бан паста дінла дөр
помөдыс оз ков лоны 34 см.ыг паскыджык
пластннөјыд, а брускајасын — оз ков лоны
3 см.ыг паскыджык лөгөдөм паста бөрын.

§ 45. Шпалјас вөчавны поңө кыңи
быдман ул вөрыс, сїңи-і сотчөм да тө-
лөн пөрөдөм вөрыс, но сещөм условјөөн,

медым дровесінаыс вөлі қонвіқа да
лөгаліс улынжык вайөдөм требоваһһө-
јаслы.

Леқсөны (вермөны лоны) со кущөм
іңјанјас:

а) шпал банјаслы парамлемнөја
муныс метік потасјас, кодјаслөн куқтаыс
шпал пом жын кызтаыс оз ло ун-
жык;

б) піһов слөј, кодлөн піһовтчөмыс
өті метр куқта вылө лоө 10 саһтіметрыс
һе унжык;

в) рубеча інјас;

г) кык пөвса болоһ;

д) ројкајас, засмолкајас да пророст-
јас, кодјас лооны 50 см-ыс һе куқжык-
өс, шпал кызта вітөд јукөныс һе
жужыджыкөс да шпал паста һолөд
јукөныс һе паскыджыкөс (лібө најө-кө
шпал бокасөс — бок паста һолөд јукөн-
ыс һе паскыджыкөс); тајө іңјанјасыс
вермөны лоны шпалын быд бокын
крука тувјас тувјалан местајасын
кынқі;

е) морозобоина потасјас — сӱмын шпал бокјасын;

ж) отлуп потасјас да сир слӱјјас, кодјаслӱн куџтаыс вога кыщ гӱгӱр 10 см-ыг унжык оз ло, а лыднас кӱт мыјда;

з) кӱт кущӱм синева — лӱсалӱм улӱ суртӱм гӱгрӱс пелӱсын;

и) банлы параллельнӱ пукалыг чукул уна вылӱ 10 см ыжыда;

к) пукӱд ӱтпомыг быдмӱм җоҗвиза увјас, сиз-жӱ кос увјас да сира сӱд увјас, лыднас кӱт мыјда да кӱт мыј гырсаӱс. Тајӱ иҗанјасыс вермӱны лоны шпал пасталаын, вылыс банын крука тувјас тувјалан местајасын кынҗи, кӱнјасын увлӱн кызта оз ков лоны 2,5 см-ыг унжык.

Сиз-жӱ вермӱны лоны шпал пасталаын, вылыс банын крука тувјас тувјалан местајасын кынҗи, иҗлевӱј увјас, пещӱр увјас да табак увјас 4 см кызтаӱз, быд бокын уна вылӱ 2 увјӱн.

Содтас: ув мерайтём выла бостеё шөр
диаметр (медыжыд да медичёт диаметраслөи
шөрыс—жын сумма).

ВӨЧӨМ

§ 46. Кыз, обшөй правило, шпалјас
колө вөчавны пилттөм либө лөсавтөм
бокјасөн, но ужалан техника сертї, почо
тајө условјөыг Һеуна кежны.

Шпал пилттөм колө лоны вескыд,
шылыд, Һекушөм чукталөмјас, желөбјас
да шупөдјас оз ков лоны. Банјас колө
лоны мөда-мөдныслы парамлемнөјөс.
Пластиннөј шпалјас вөчигөн почо изјанөс
сөвмөс дин ускөдны, сөмын мед сещөм
шпалыс лосөдөм ражмерыс оз ло ічөт.

Шпалјас колө зикөз весавны кырғыс
да качыс, помјассө колө орјөдлыны
пилаөн зик вескыда.

Шпал бокјасыс увјас колө вундав-
ны да шылөдны пу вылыскөд шөщөн.

§ 47. Русскөј шпалјас почо вөчавны
сөмын пу коласјасыс, кодјас колөны
шыблас пыдди гырыс пујасыс пилөвоч-

ни вундалгөн, да кодјас, асланыс раз-
мер куза, качество куза да пөрөда куза,
оз туйны смпперјас либө экспортнөј
шпалјас вөчалөм вылө, Леспромхозлы-
кө сетөма экспортнөј шпалјас вылө за-
даһһөсө. дај көт і абу сетөма сешөм
задаһһөсө, бур пожөм чуркајас, кодјас
тујоны 32 см. кызта смпперјас вөчалөм
вылө (10×10 дүјм кызта чуркајас), колө
кыскавны шпальнөј чуркајасөн, бөрас
транзїтнөј біржајасын смпперјас лөса-
лөм вылө.

ПЕРЕВОДНӨЈ БРУСЈАС

ПАГКЫД КОЛЕЈАА КӨРТ-
ТУЈЈАС ВЫЛЫН СТРЕЛКА
ВЕШТАЛӨМ ВЫЛӨ

(пожөм, суспу, һїја да козпу пөрө-
дајас).

А. ОПРЕДЕЛИТӨМ

§ 48. а) Переводнөј брусјасөн лыд-
фысөны гөгрөс чуркајасыс кык бок-

саң лѣбѣ нол боксаң пѣлитѣм лѣбѣ лѣ-
салѣм брусјас, кодјас колѣны кѣрттуј
вывса стрелкајас вешталанѣнын релсы
улѣ вомѣн ног волсалѣм вылѣ.

Содтас: Бруслѣн пѣлитѣм лѣбѣ лѣсалѣм
вылыс да улыс бокјасыс шусѣны банјасѣн.

б) Комплектѣн лѣѣны воѣвыв лѣгѣ-
дѣм лыда переводнѣј брусјас, уна ѣ ко-
лѣ ѣтѣ стрелочнѣј переводлы релсыјас
улѣ волсалѣм вылѣ.

Б. КЛАССИФИКАЦІЈА

а) Кызта да пагта сертѣ переводнѣј
брусјаслы лѣгѣдѣгѣ вѣт тѣп: 0, 1, 2, 3 да 4.

Содтас: 1 да 3-д тѣпјас шусѣны нор-
малнѣјѣн 2 да 4-д тѣпјас — паскѣдѣм тѣпјасѣн.

б) ѣтѣ комплектѣ пырыс тѣп сертѣ,
размер сертѣ да брус лыд сертѣ, лѣгѣд-
гѣ переводнѣј брусјаслы сѣѣим комп-
лект: А, А¹, Б, В, Г, д, Е.

В. ТЕХНИЧЕСКОЈ УСЛОВІЈѣЈАС

а) Размерјас:

1. Переводнѣј брусјаслѣн кызта метр-
јасѣн: 2,75; 3; 3,25; 3,5; 3,75; 4; 4,25; 4,5; 5,5.

2. Пöперег ног раъмерјас (кызта —
 вылысгаң улыс банö, да паста јывла
 дор помөн вылыс да улыс банјаслөн)
 саңтиметрјасөн индалöма со кущöм таб-
 ліцаын:

Переводнöј брусјаслөн типјас	Кузта метр- јасөн	Кызта саңти метрјасөн (вылыс да улыс бан кост)	Паста јывла- дор помöд	
			Вылыс бан	Улыс бан
Тип 0	30	18,0	23,0	23,0
„ 1 нормалн . . .	28	15,5	16,5	27,0
„ 2 паскöд . . .	30	15,5	23,0	27,0
„ 3 нормалн . .	26	14,5	16,5	24,5
„ 4 паскöд . . .	28	14,5	23,0	24,5

Став тајö раъмерјассö лöсöдöма төв
 јылын кошмöм материалјаслы. Вöчтöг
 (сырјоөн) лібö ваөн кылöдöмын сетан

(сдајтан) переводнөј брусјасын індалөм раъмерјаслөн, колө лоны космөм вестө запас еща вылө 3% (кызтаын да пастаын).

3. Раъмерыс поъана кежөмјас: брус куътаын — 3 см. да кызтаын — 1 см; вылыс бан пастаын чінөмлаң — 1,5 см-өз, содөмлаң — улыс бан пастаөз; улыс бан пастаын чінөмлаң — 1,5 см. мындаөз, содөмлаң піліттөм лібө лөсавтөм бокјаса брусјаслы — дінладор улыс бан пастаөз.

Содтас: 1) 0 тїпа брусјасын паота чінөмлаң кежөм өтпырјөн поъө вөчны сөмын өтї баныслы, вылыслы лібө улыслы.

2) Піліттөм лібө лөсавтөм бокјаса брусјасын јывмөм вермө лоны 1 метр куъта вылө 1 см. мындаөз, но век-жө улыс банлөн дінладор помыс оз ков лоны 30 см ыс паскыдзык.

3) Ном боксаң піліттөм брусјасын улыс банлөн паста оз ков лоны лөсөдөм мінімалнөј раъмерыс векныдзык, а 0 тїпа брусјасын — 23 см-ыс векныдзык:

б) Комплектјас:

Кучта метр- јасџн	Комплект њмјас да компл. брус лыд											
	А		Б		В		Г		д		Е	
	Ѣн 0	Ѣн 0	Нормал.	Паскџд.	Нормал.	Паскџд.	Нормал.	Паскџд.	Нормал.	Паскџд.	Нормал.	Паскџд.
2,75	4	4	4	—	4	—	3	—	3	—	—	—
3,00	13	15	13	—	13	—	14	—	13	—	—	—
3,25	9	8	7	—	7	—	7	—	6	—	—	—
3,50	8	6	7	—	5	—	6	—	5	—	12	5
3,75	4	5	4	—	4	—	5	—	4	—	8	4
4,00	5	5	4	—	4	—	4	—	4	—	4	2
4,25	5	4	3	1	2	2	5	1	3	1	—	6
4,50	9	8	8	1	7	1	5	1	6	1	2	4
5,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Ставыс	57	55	50	2	46	3	49	2	44	2	26	25

А да А¹ комплектјасо пырöны 0 тiпа ор-
jöдлөм брусјас, таблица сертi.

Б, В, Г, d да Е комплектјасо пырöны, таб-
лица сертi, разнöй пöлөс брусјас (куфта сертi
торјаланјас), нормалнöй (1 лiбö 3) тiпјас да
паокöдөм (2 лiбö 4-öd) тiпјас — потребител
индөм сертi.

в) Вөрлөн качество.

Переводнöй брусјас колö вöчавны
зоңвiза вöрыс.

Содгас: Переводнöй брусјас позо лезны
сiз-жö төлөн пөрөдөм да сотчөм вöрыс, сө-
мын мед сiјö вöрыс (древеоiнаыс) лөсалас
тајö стандартса технiческöй условјөјаслы.

г) Брусјасын вермөны лоны
со кушöм iчјанјас:

1) Согласнöй метiк да ветреңица
(пышкөс да вылыс потасјас), најö-кө оз
петны брус вылыс банö да брус пом
којмөд јукöныс оз лоны кузжыкөс.

2) Пиңов слөј, кодлөн пиңовтчөмыс
1 метр куфта вылө 7 см-ыс оз ло унжык.

3) Болоң — гырыс көт посңыд.

4) Ројкајас, дiнла дорын проростјас
да засмолкајас — брус бокјасын уна вылө
1,5 см. жуждаоң.

5) Брус банјасын морозобоина потасјас, најө-кө абу чуркјаөс.

6) Отлуп потасјас да сiранкајас, код-јас оз петны брус банјасө, сөмын мед быд потаслөн кузтаыс брус помын 4 см-ыг кузжык ез вөв. Тајө потасјасыс брускын кыкнан помас 5-ыг уна оз ков лоны.

7) Брус банјасын солнечнөй потасјас, быд потас уна вылө 30 см. кузта да 3 см. жужда, а брус бокјасын — уна вылө 50 см. кузта да 5 см. жужда.

Потасјасыг жужда мерајтөны метал-лическөй пластинкаөн, кодлөн кызтаыс 0,5 мм-ыг да пагтаыс 1¹/₂ мм ыг унжык оз ков лоны. Мерајтны колө брус кызта мындаыс брус помсаң ылдысгөмөн.

Содтас: Потасјасы индалөм рағмерјас лөсөдөма уна вылө 20% влага кутыс брус-јасы. Вөрыс-кө јонжыка влажнөй (уль), сол-нечнөй потасјаслөн рағмер колө лоны ічөтжык.

8) Сіңева (лөзөдөм).

9) Банлы параллельнө пукалыг чу-кыл брус кузалаын уна вылө 1,5 см. мында.

10) Пукөд өтпумыс быдмөм қоңвіқа увјас діаметрөн уна вылө 50 мм кызтаоқ, кос увјас уна вылө 25 мм. кызтаоқ да сіра сөд увјас уна вылө 15 мм. кызтаоқ, брус бокјасын, улыс бан пасталаын да вылыс бан дорјасын, лыдөн көт мыјда, сөмын мед помјассағыс 40 см-ыс ылын ез вөвны. Вомөн ног өтвестын пукалыс став увјаслөн кызтаыс өглаө арталөмөн оз ков лоны 50 мм-ыс унжык. Вылыс бан шөрлағын вермөны лоны: пукөд өтпумыс быдмөм қоңвіқа увјас, кос увјас уна вылө 25 мм. кызтаоқ да сіра сөд увјас 15 мм. кызтаоқ, сөмын мед брус вомөн ног өті віғын (өтвестын) өтыыс унжык ув ез вөв.

Содтас: 1) Пукөд өтпумыс быдмөм қоңвіқа увјас, сіз-жө кос увјас діаметрөн 10 мілліметрөз лыдө оз боотсыны.

2) Увјас мерајтөм вылө боотсө шөр діаметр (медықыд да медічөт діаметрјаслөн шөрыс—жын сумма).

Г. ВӦЧӦМ

Кыҕа общӧй правилӧ, брусјас вӧчав-
гӧны пилиттӧм либӧ лӧсавтӧм бокјасӧн
(кык кантӧн).

Древесина-кӧ поҕӧ исползујтны раціо-
нальнӧйжыка (ем-кӧ сы вылӧ верманног),
брусјас поҕӧ вӧчавны мыјкӧ мында либӧ
ставсӧ пилитӧм либӧ лӧсалӧм бокјасӧн
(һол канта брусјас јос либӧ гӧгрӧс пе-
лӧсјасӧн).

Брусјас пилитны колӧ вескыда, лӧсав-
ны шылыда, шнур куҕа. Брус помјас
колӧ вундавны ҕ'к вескыда.

Бруслӧн банјас мӧда-мӧдныслы колӧ
лоны параллельнӧјӧс, — татыс кежны по-
ҕӧ сӧмын 0,5 см. мында.

Брусјас колӧ весавны кырҕыс да кач-
ыс, увјас колӧ керавлыны брус вы-
лыскӧд щӧщӧн.

Һекущӧма оз поҕӧ дӧмлыны изјан
тујјас торја пујасӧн да пробкајасӧн, сиз-
жӧ весавны сизинјас.

д. ПРИМІТАН ПРАВИЛОЈАС

а) Переводнөј брусјас колө течны вевтас кос местајасө, чагјасыг да стрө-итчан кламыг весалөм инө. Гожөмын турун сетыг колө ышкыны, а төлын мічаөз (муөз) весавны лым.

С о д т а с: Кос местајас кө абуөс, брусјас колө течны волсалөм инө лібө жужыд утјас вылө, кодјаслөн колө візны брусјасөс көта-сөмыс да обеспечітны бура төлалөм.

б) Переводнөј брусјас колө течны штабелјасө утјас вылө быд рад бөрын утјас-жө пукталөмөн, лібө клеткајасө.

в) Брусјас колө течны торјөн пу пө-рөда серті да куқта серті, лібө торјөд-лыны комплектјасөн.

г) Штабелјас костын коластјас колө лоны еша вылө 1 метр пагта. Быд віт штабел бөрын костыс вөчсө 4 метр пагта.

д) Брус течан местајас колө лоны удобнөјөс грузітчөм вылө.

е) Відлавны да мерајтны колө быд брус торјөн.

Переводнӧй брусјаслы учот нуӧдсӧ комплект лыдӧн, а објом артавсӧ кубическӧй метрјасӧн.

ж) Брусјаслыг кубатура арталігӧн раџмерыг позана кежӧмјас, сіџ жӧ когмӧм вестӧ содтыгӧмјас (пріпуск) щӧтӧ оз пырны.

VII. ШПАЛНӧЈ КЕРЈАС ДА ЧУРКАЈАС

§ 49. Шпалнӧй керјас да чуркајас колӧ лезны леспромхозјасса катішщегјас вылын лібӧ транџитнӧй біржајас вылын бӧрас лӧсалӧм вылӧ.

Но транџит вылӧ ыстыны сміпперјасӧ да шпалјасӧ вӧчтӧм керјас да чуркајас вермӧны сӧмын сещӧм леспромхозјас, кодјаслы сетӧма сы вылӧ торја задањнӧ. А став мукӧд леспромхозјасыс објазанӧг помӧџ нуӧдны керјасыг да чуркајасыг шпал вӧчӧм асланыс вӧрлезан рајон пыщкын.

Шпалнӧй керјас да чуркајас колӧ лезны гырыг пу коласјасыс, кодјас ко-

лӧны шыблас пыдди пӧловочник орӧд-
лигӧн, налӧн-кӧ раџмерыс, куџтаыс да
качествоыс пӧловочникыслы оз-нын лӧ-
савны.

Колӧ учтитны, мыј стволјасын чукыл-
јас лӧоны медга вреднӧј изјанјасӧн пу
орӧдлигӧн. Тапонда леспромхозјас об-
јазанӧс пуктыны торја вниманӧӧ чукыл-
лӧс пујас крајјалӧм вылӧ да исползујтны
најӧс јонжыкасӧ шпалнӧј чуркајас вӧ-
чалӧм вылӧ быд сещӧм дырјі, кор чукыл-
јасыс лӧоны гырысжыкӧс пӧловочниклы
лӧсӧдӧм раџмер дорыс.

Шпалнӧј керјаслӧн да чуркајаслӧн
древесіна качество колӧ лӧсавны
улынжык индалӧм требоваӧӧјаслы, код-
јасӧс лӧсӧдӧма емпперјаслы, экспортнӧј
да русскӧј шпалјаслы. Керјас да чурка-
јас кырсыны либӧ червџавны оз
ков.

Шпалнӧј керјаслӧн да чуркајаслӧн
колӧ лоны со кущӧм раџмерјас:

Кушом шпалас	Кузта метр- јасон	Кузта санти- метрјасон кыр- тог мерајтомон	Содтас
Русској . . .	2,80	24 см. да сајас	Напуск содты-
"	5,55	24 " " "	ны оз ков,—
"	8,20	24 " " "	сіјос сујма-
Експортної .	2,80	28 " " "	нин кузтаас.
"	5,55	28 " " "	
"	8,20	28 " " "	
Гыпперјас .	2,80	32 " " "	
"	5,55	32 " " "	
"	8,20	32 " " "	

ПЕС

§ 50. Пес лезом выло воом заданно
 леспромхозјасон колө јуклыны сещом
 ногон, медем лезан местајасгыс матын-
 жык вөлі кыскавны кылөдөм выло удоб-

нөј да донтөм ва тујас дорө. Тајө пра-
вілөгыс поңө кежны мехаңирујтөм туј-
јас куңа кыскавны шогмигөн, сиз-жө
паракодөн ветлан јујас вылө пее кыс-
калігөн (госпаракодствоны).

Та серті, пее лезны колө не быд
вөрлеңан участокын, а сөмын сещөм
местајасын, кодјасөс урчитөма леспром-
хозса планын.

Пее колө лезны быдсама пөлөс пу
көласјасыс, кодјас оз тујны делөвөј
сорыментјас вөчалөм вылө, сиз-жө лыска
пөрөда став кулөм пујасыс (сулалыс кос
пујасыс да пөрөм пујасыс.)

Содтас: Кыңпу пее лезөм быт колө ну-
өдны быд пунктын паракодөн ветлан јујас дорө
да көрттуј дорө гујиөн да мехаңирујтөмөн
кыскалөмөн. Пипу пее поңө лезны сөмын
Трест Леснөј јукөдөн щөктөм куңа.

Кыскалан да кылөдан удобствојас
серті (кыңи кокңыджык да лөөыджык),
сиз-жө сы серті, уна-ө кутас колны пујас
крајјалигөн шыблас вөр, пее поңө лез-

ны 2-3 метр куъта кражјасөн да 4,30 — 8,45 метр куъта долготёён.

Кражјаслы да долготёёлы медга ічөт кызта урчїтсө көкјамыс саңтїметр кырг-төг мерајтөмөн.

Кражјаслөн кубатура артавсө скла-дочнөј мераён, а долготёёлөн — плот-нөј мераён.

Пес вөрын вермө лоны сіс сор 15% мында, шуммөм болонъ лыддытөг.

Швыркөвөј пес лезсө торја задаң-нөјас куъа, 0,75 лібө 0,5 метр куъта вундалөмөн.

Пес чурка поткөдлыссө:

- а) чуркалөн кө кызтаыс 20 см-өз — 2 пелө,
- б) " " 21-саң 40 см-өз — 4 пелө,
- в) " " 41 см. да унжык — 8 пелө.

Пілітөм песјасын оз ков лоны чур-візыс увјас. Поткөдлытөм чуркајас 8-саң 10 см кызтаөз пофө колны 10 % мында быд чїпасын.

Пілітөм песлөн колө лоны тыр куъта.

Пес течсö вескыд чіпасјасö кык ортчöн. Чіпас костјасö колгö 0,75 метр пагта коласт.

Пес чіпаслөн куџта колö лоны бурещ 10 метр, а судтаыс пукгöм вес-тö содгöмөн — 2,05 метр. Чіпаслөн öтар-мöдар помыс течсö кметкаөн.

Чіпасјасö пес течны колö лучкі, топыда.

Паракодјаслы сетöм (сдајтöм) вылö пес чіпасјас колö течны ју дорö вага-ныс 25 метрыг не ылöжык да сещöм інјасö, кытчö вермöсүвтлыны паракод гожöм быд (став навигація чöж).

Пес-кö течöма нелучкі, пріјомшіклы колö требуйтны робочöјјаслыг вылпöv течöм. Робочöјјас-кö öткажитчасны — течöдны најö щöt вылö.

Качество боксаң примітігөн, адзы-сас-кö сіе сор 15%-ыг унжык, либö пескыс-кö лөгöдöм куџта дорыг жеңыд-жык, сы јылыг вöчсö акт робочöј бригадаса представітел дырјі да вöчсö кубатураыг чінтöд примітан пес партія

вылӧ. Тајӧ чӓнтӧд вӧчӧм јывгыс пасјыг-
гӧ сјӧ-жӧ актӧ.

VIII. ВӖР МАТЕРИАЛЈАС ЛЕЖАН ДА ОРЈӖДЛАН ТЕХНИЧЕСКӖЈ УСЛОВЈӖЈАС ДИНО ОБШӖЈ СОДТАС (ПРИМЕЧАЊЊӖ)

§ 51. Комӓес колӧдӧ аслыс права,
ковмас-кӧ, вежлавны керјаслыс, сӓп-
перјаслыс, шпалјаслыс да мукӧд вӖр
материалјаслыс размерјас, вежлалӧм
сортиментјаслы лӧсаланна расценкајас
пукталӧмӧн. Та јылыс вӧчгӧ договорӧ
пасјӧд.

§ 52. ВӖр материалјас-кӧ лӧӧ лежӧма
не тајӧ инструкцияӧн лӧсӧдӧм стандарт
серти, сјӧ вӖрыс лыӧдысгӧ бракӧн
да сетыс дон оз мынтыссы.

IX. ВӖР МАТЕРИАЛЈАС КЫС- КАЛӖМ ДА ТЕЧӖМ

§ 53. ВӖр кыскалан вым тујјас веж-
лалӧм нуӧдгӧ леспромхозса производ-
ственнӖј аппаратӧн, вӖр пунктса сесаѳ-

һикјаскөд өтвылыс, гожомын да арын,
вөрлезан да кыскалан ужјас заводит-
чытөз.

Леспромхозјас објазанөс вөчавны
балкіа тујјас лібө прөстөј лым тујјас
места вывгань мыр дінгань вөр матери-
алјас, кызі вөчөмөн, сізі-і хлыстөн, кыс-
калөм вылө. Сіз-жө објазаннөс вөчавны
ји тујјас да лежнөвөј тујјас вөлөн кыс-
кагөм вылө.

Став мехаһизірујтөм вөр кыскалан
тујјас вөчавгөны Трест бердса торја
јүкөдөн — ЛУМП өһ да сіјө фіміалјасөн,
кодјас лөгөдгөны леспромхозјас бердө,
сіз-жө машинно-леснөј станціјајасөн, код-
јаслыс ужсө определитөма торја поло-
жеһнөһөн.

Машинно-леснөј станціјајас могө пырө
һе сөмын мехаһизірујтөм тујјас вөчалөм
да кутөм (содержитөм), но сіз-жө најөс
эксплоатірујтөм — леспромхозјасөн ле-
қөм вөр кылөдчан јујас дорө да көрт-
тујјас дорө кыскалөм, сіз-жө лезан
местасань вөр материалјас мехаһизіруј-

өм туј дорө машинајасөн кущөмакө матысталом.

Вөрлезан местасаң кавішшеоң туј вөчигөн колө учытны со кущөмторјас:

а) месталыг герсө, медым туј вылө ез сурны сешөм чој паныдјас, кодјас сөктөдөны кыскагөмсө, сіз-жө вөјлаган да нура местајас да сізі воңо;

б) меуса жеңыд растојанңө;

в) тујлыг колана (тырманан) пагта;

г) јона-ө лоо пөмза вым туј вөчөмыс.

Раціоналізирүјтөм вым тујјас піскөдны да вөчны колө сөмын проектсө меспромхозса дирекціјаөн вынгөдөм бөрын, кодлы өтпырјөн колө лөгөдны уж нуөдөм вылө календарнөј срокјас, лөгөдчан ужјас вылө Трестөн сетөм срокјаскөд јитөмөн.

Лымја-балкіа тујјас вөчавны быт колө, кыскалан растојанңөыс көт мыј ылаын. Абу быт вөчавны сөмын сешөм-јас дырјі, кор ужалан участокыс пукалө ју берег пөлөн, мбө мехаңизирүјтөм јі тујјас пөлөн да кор кыскагөмыс јона

матын (1 кілометрöз). Тащöмјас дырјі колö пöмзүйтчыны прöстöј лымја тујјасөн.

Балкіа да прöстöј лымја тујјас пігкөдлігөн да вöчигөн колö вйтчысны друг чукымјас вöчалöмыс да туј шөр жүжыд мырјас колалöмыс. Балкіјас волсавны колö сещöм ногөн, медем кызі мыј почо вескыджык да шылыджык лöö туј вылысыс. Балкіјас костöдлыгöны бурещ öтi восков пагта.

Быд сещöм дырјі, кор öтi туј куза кутасны кыскасны еща вылö 20·25 вöлөн да кыскаганыс 1 кілометрыс абу матынжык, быт колö вöчны тыртöм вöлаалы торја туј—пөрожњак.

Содтас: Јіа да лeжнöвöј тујјас вöчигөн колö тујдöдчыны Трестөн сетöм торја інс-трукціяын індалöм условіјöјасөн.

§54. Вөр кыскалан ужö колö бостыны пырыгтöм-пыр төвга туј пукгöм-саң воэвыв неуна јуждыштöм бöрын. Кыскасны заводітчöм öдзöдöм могыс нура да васöд местајасöд, лым устöз кө

оз кынмыны, обязательнӧ колӧ кымын-
кӧ пӧв талавны, сӱжӧ волсавны дыр
кынмытӧм васӧд местајас мајӧгјасӧн
да фашиӳӳикӧн.

Вӧр кыскалан тујјас дӧзӧритӧм лӧ
медга прӧстӧј да кокӳид раціоналіза-
торскӧј мераӧн, кодӱ обесечӱтӧ кыска-
сӧмлыг успех. Тапонда леспромхозјас
објазанӧг вӱзны магістралнӧј тујјас
вылын торја робочӧјјасӧс тујсӧ вочасӧн
пыр лӧсӧдлӧм-ремонтӱрујтӧм былӧ.

Јӱ тујјас куза кыскасӧм раціоналнӧја
нуӧдӧм могыг, сӱжӧ прӧстӧј да балкіа
тујјас куза матӧз кыскасӱгӧн, бригадајас-
лы колӧ торјӧдны асланыс пышкыг
сӧвтчыг да дод ректыг группајас сы
сертӱ, уна-ӧ ужыс да ыжыд ӧ ужалан
норма лӧсӧдӧматаріфнӧј соглашеӳӳӧӧн,
сӱжӧ кушӧм раціоналізірујтӧм прӱспо-
соблеӳӳӧјас емӧг дод сӧвтӧм былӧ.

дод сӧвтыгјасӧс да ректыгјасӧс
колӧ торјӧдны сӱжӧ лубӧј ылаӧз кыс-
касӱгӧн сещӧмјас дырјӱ, кор најӧ кут-

асны ужавны сөвтчөм-ректыгөм вылын тыр нагрузкаөн.

Вөр материалјас кыскалөм колө нуөдны кералөм сертї вочасөн: медвојдөр кыскавны воэ арга кералөм материалјас медпыдыс да шочжык вөраінјасыс, а медбөрын—катище дінсаң медга матын вөр материалјас.

Участокјасын ужјасөн вескөдлыс дегатнїкјаслы быт колө бура виэөдны, медым вөлі кыскалөма став леэөм вөрсө, медым ез колны улыс радјасө да локжык інјасө, кытыс сөкыджык петкөдныс.

§ 55. Вөр кыскалан расстојанңо урчитсө таріфнөј соглашењнөөн лөгөдөм ногөн.

Вөр кыскалан тујјас мерајтөны вөр пунктса служащөјјас, ужалысјаслөн старшөј бригадир дырјі да вөр кылөдан сојузса представител дырјі. Туј мерајтөм јылыс вөчсө акт, коді лоө подулөн кыскасөмыс лөсалана таріфјас примењитөм вылө.

Некущома оз поъ лосавны да
щыкөдлыны пискөдан туј вылын да
тујгыс бокын быдмыг пујасөс, коджа-
сөс пөрлөдлыныс оз ков. Талыкывзы-
төмыг мыжајас нуоны кывкутөм кыјі
і 3-д § куџа.

§ 56. Леџан местаыг вөр материалјас
кыскавны поџө сөмын сещөм катішше-
јас вылө, кодјасөс индөма вөр пунктса
да кылөдчан управлењњөса служашщөј-
јасөн. Катішше места-кө лоө госфондыс
ортсын, меспромхоз обязан воџыв
богтны катішше местаөн пөмзүјтчөм
вылө права.

§ 57. Кыскагөм воџвылын, лым уг-
төџ, быџ колө весавны вөр материалјас
течөм вылө катішше местајас, плаңи-
рујтны најөс кылөдчан контораса да
машінно-меснөј станціјаса дегаџыкјас-
көд өтлаын, медым поџис төрөдны став
вөрсө, кодөс шуөма леџны производ-
ственнөј план куџа катішше гөгөрсә
участокјасыс.

Катішщејас колө плаңірујтны быд сортімент торјөн течөм вылө, улынжык вайөдөм сортіровка серті.

Содтас: Мехаңізујтөм тујјас дорө ка-
тшщејас лөбөдны колө машинно-леснөј стан-
ціјаслы, јі тујјас дорө да лежневөј тујјас
дорө—леспромхозса дебатњікјаслы, кодјас
векөдлөны участокын ужјасөн, а јујас до-
рө—кылөдчан контораса дебатњікјаслы.

Катшщејас плаңірујггөн колө пас-
јавны да определітны штабелјас костөд
ветлан коластјас да вөр материалјас
течан інјас, сің-жө торја штабел чукөр-
јас дінө матыстсан тујјас сещөм ногөн,
медым ез чукөрмыны вөлајас да ез ков
сулөдны најөс штабелјасө вөр матери-
алјас течігөн. Сің-жө колө торјөн лө-
бөдны моллөн кылөдан да места вылын
пурјалан вөрлы местајас.

Тайө участокјас пыщкын колө воэыв
пасјавны местајас улынжык вісталөм
ногөн сортіментјас торјөн течөм вылө.

Торја сортіментјаслы течан местајас
лөбөдлггөн колө воэыв төдны најөс

кылӧдан ӧчередјас, медым оз ковмы
лӧшнӧјыг вештавлыны вӧрсӧ.

Течан местајасӧ колӧ пуктавлны ин-
далана пасјас, кытчӧ да кушӧм матери-
алјас течны.

Содтас: Пасјас вӧчавны ректыны ко-
лана сорґимент пӧвјас вылӧ гӧжалӧмӧн да
сувтӧдлыны мајӧгјас јылӧ.

§ 58. Катӧшщегјас колӧ вӧчавны кы-
лӧдчан ју берегјас вылӧ щӧщыд да
удобнӧј местајасӧ, кытыг оз вермы
нуны вӧрсӧ тувсов ва да јі.

Катӧшщегјас колӧ весавны лӧпјасыг,
мырјасыг, пушјӧдјасыг да быдмыг пу-
јасыг. Мырјас колӧ керавлыны, вуж
вожавлан инӧдыс, медым ез мешајтны
штабелјасӧ вӧр течӧгӧн да ваӧ леґӧгӧн.
Чуркјас шылӧдны да кӧнӧ емӧг гуран-
јас—сувтӧдлыны стојкајас да на вылӧ
пуктавлны балкајас. Ӑтӧ кывјӧн-кӧ шуны,
катӧшщегјас колӧ вӧчавны сӧґӧ, медым
ужалӧгӧн—материалјас течӧгӧн да ваӧ
шыблалӧгӧн—ез вӧвны некушӧм кутӧдјас
(тормозјас).

Содгас: Тујјас пікөдлігөн, кавішшејас
весаігөн да мукөд уж дырји пөрлөдлөм пујас
колө орјөдлыны лөбалаң сорвіментјас вылө
да кыскавы кавішшејас вылө.

§ 59. Вөр материалјас течны колө
ја да лежнөвөј тујјас дорө лөгөдөм
вылыс кавішшејас вылө вөр пунктсау
служашщөјјас індалөм куға, мехаңи-а
рујтөм туј дорса кавішшејас вылө—а
машінно-леснөј станціјаса служашщөјјас
індалөм куға, а став улыс кавішшејас
вылө (кылөдчан да суднојасөн ветлан
јујас дорө)—кылөдчан управлењнөса
служашщөјјас (кавішшеөн заведујтыс)
індалөм куға, топыд да лучкі щөщөдөм
штабельјасө, ју берег ногөн куғалаалө-
мөн да валаңыс пөкатөн. Кавішшејас
вылын кер течны поңө өтарө-мөдарө
јылөн көт кущөм ногөн кылөдөм вылө.
Быд штабель костө колө колны коласт
1 метр пастаөз, медым поңө ветлыны
пріјомшіклы вөр материалјас лыдлігөн,
мерајтігөн, клејмітігөн да маркаалігөн.
Вөр материалјас маркаалөм вөчсө вөрны.

обочојјаслые најос прімітөмкөд өтщөщ-
өр материалјас колө течны торјөн
ортыментјас серті, пөрөда серті да
ер куъта серті, улынжык індалөм
өгөн.

Кыъ правілө, штабелјас течны поъө
дорса катішщелас вылын берег јыв-
анъ пыдлаңө 60 метр пагтаөъ, а туј-
ас дорө вөрыг петкөдігөн—15 метр
пагтаөъ, ңе унжык.

Содгас: Штабелјаслые куъта содтыны
ју берег јыванъ пыдлаңө поъө сөмын уңја-
сөн вескөдлые вічөдлөм серті, кущөмжык
катішщелас местаыс.

Штабеллыг судта течны ташөм ногөн:

а) Піловочнөј, експортнөј, вөчасан
да стрөйтчан керјас, шпал вөчан да
мукөд пөлөс керјас—3 рад да унжык.

б) Балансјас да пропсыјас вөчан
долгофтьө да рудстойка—7 рад да унжык.

в) Лөсалөм материалјас: елпперјас—
рад, шпалјас—10 рад да унжык, пере-
воднөј брусјас—комплектјасөн, 40 да
15-д §-јас серті.

г) Кражјон лежом балансјас, пропсы, раундвуд, рудстојка да пес течсöны 2 метр судта вескыд чипасјасö, когмöm вестö содтöмөн (тарифнöј соглашењњö сертi).

Штабелјас улö вољсалöм балкiјас вылö пожö пуктавны колана кызта керјас сiјö-жö сортиментјасыс, кытыс течыссö штабелыс. Кер рад костјасö колö пуктавны лыска да корја пујасыс вöчöм пощјас.

Содтас: а) „Г“ литер улын индалöм вөр материалјас, складочнöј мераөн најöс лыдфöм понда, колö течны медулыс радсö утјас вылö, а мукöд радјассö утјастöг.

б) Уна радөн течöм вылö удобнöј местајасын—жужыд берега инјасын—вөр материалјас колö течны „головкаөн“—берег улас. ва дорас, уна рада (уна кер судта) штабелјасö.

§ 60. Штабелјасö тецигөн вөр материалјас сортируйтöм кызи тујјас дорын, сiзи-i ју дорса катишщелас вылын колö нуöдны зонь группајасөн со кушöм ногөн;

1. Механічируйтөм мѣбѣ јі тујјас дорѣ петкѣдигѣн, сѣз-жѣ кылѣдчан да судна-јасѣн ветлан јујас дорѣ места вылын пурјалѣм вылѣ кыскалѣгѣн:

а) пѣлтан керјас—торјѣн куѣта да пу сѣкас (пѣрѣда) сертѣ;

б) стрѣйтчан вѣр — торјѣн куѣта сертѣ;

в) палубнѣк, капбалка, авѣо, понто-нѣк, баржа стрѣитан вѣр да мукѣд пѣ-лѣс спецѣалнѣј назначеннѣа керјас—торјѣн бѣд сортѣмент куѣта сертѣ;

г) експортнѣј керјас—торјѣн англѣј-скѣј да голландскѣј мераѣн да торјѣн вѣр сѣкас да куѣта сертѣ;

д) шпал вѣчан керјас—торјѣн 8,20 да 5,55 метр куѣтајасѣс;

е) балансјаслы, пропсылы да руд-стојкалы долготѣѣ — бѣдѣнѣс торјѣн;

ж) експортнѣј шпалјас да сѣпперјас—кыкнансѣ торјѣн;

з) русскѣј шпалјас;

і) переводнѣј брусјас—комплектјасѣн;

к) шпалнѣј чуркајас;

л) пес.

Ji tujjas dorö da тракторөн кыска-
 оан туjjас dorö вөр материалјас петкө-
 дігөн, медым вөлі удобнөжык сөвтчыны,
 штабелјас колө мөда-мөд дінгыс кос-
 төдлыны вөла-дод-да төрмөм мындаөн,
 мед ескө ез лоны задержкајас дод-
 дінө керјас вајалөм вөсна либө дод-нас
 штабел дінө гібөдчигөн. Штабелјас улө
 колө пуктавыны сещөм утјас, медым кер-
 јасыс лоины дод- жеккөд өтвылаынөс.
 Пурјавны удобнөжык вылө, туј дорса
 да ју дорса катішщелас вылын штабел-
 јасө кер течны колө куҗта серті өтла-
 авлөм 4 группаөн сортырујтөмөн:

1-ј группа—4,45 метрсаң 5,05 метрөз,

2-d	"	5,65	"	6,25	"
3-d	"	6,55	"	7,15	"
4-d	"	7,45	"	8,65	"

Содтас: 1) Механизирујтөм да јі тујјас
 куҗа кыскаөигөн өві дод-дө либө платформ-
 вылө уна пөлөс вөр материалјас течны оз поҗ.

2) Төлын пурјаланінса катішщелас вылө
 вөр материалјас кыскаөигөн, кыскаөыс брига-

дајас вајоны најос пурјаланіноґыс да додоа-
ныс вөөкыда ректөни маткајас, чөменајас да
обрубјас вылө сы сертї, кушөм ногөн пурјавөө.

2. Мөхәңгүрүптөм да јї тујјас дөрө
петкөдигөн да моллөн кылөдчан ју
дорса кәтшщөјас вылө кыскалігөн:

а) пїлїтан керјас—ставсө өтлаө, пу
сікас да куґта сертї торјөдлытөг;

б) стрөйтчан керјас—сізі-жө;

в) палубнїк, авіө, понтоңнїк—торјөн
сорыментјас сертї;

г) капбалка, експортнөј керјас—тор-
јөн спеціалнөј назначөңнө сертї;

д) шпал вөчан керјас—өтлаө;

е) шпалнөј чуркајас;

ж) експортнөј шпалјас да смппер-
јас—торјөн;

з) русскөј шпалјас;

ј) балансјаслы, раундвудлы, проп-
сылы да рудстојкалы долговтө—быдө-
нөс торјөн;

к) пес вөр.

Спеціалнөј назначөңнөә вөр мате-
ріалјас, кодјасөс колө пурјавны төлын

лїбѡ тулысын, колѡ течны кавішшејас
вылын обязательнѡ торјѡн. Тујјас дорын
вѡр материалјас течсѡны тајѡ пунктын
индалѡм ногѡн.

§ 61. Медым вѡр материалјас теч-
гѡн сортјаснас ње зугсыны, кодї кутас
торкавны кыскалѡм да кылѡдны колан
материалјас лыѡѡмлы, ужјасѡн вескѡд-
лыгјас објазанѡс бура тѡдмѡдны кыс-
касыгјасѡс кавішшејас планїрујтѡмѡн,
матыгтсан тујјасѡн да вѡр материалјас
течан ногѡн, вылынжык вајѡдѡм уста-
новкасыг њѡтї кежтѡг.

Х. ВѢР МАТЕРІАЛЈАС ПРИМІТѢМ

§ 62. Леѡм вѡр материалјас, најѡ
вїд сертї, бостсѡны учот вылѡ вѡрын
да кавішшејас вылын со кушѡм ногѡн:

а) Пїл тан керјас, пу дїнла дорыг
да јывла дорыг вѡчѡмѡн (комлѡвѡј да
вершіннѡј) да пѡрадѡк сертї јуклѡ-
мѡн, — быд группалыг кубатура топыд
(плотнѡј) мераѡн торјѡн арталѡмѡн (лыѡ-
ѡмѡн).

б) Балансјаслы, пропсылы да руд-стојкалы долготтө, сиз-жө шпальнөј чуркајас да керјас, — пілітан вөрлы лөгөдөм ногөн.

в) Спеціалнөј да торја назначең-нөа керјас, капбалка, экспортнөј гөгрөс вөр, телеграфнөј сурјајас, кокурајас, накуркајас да баржа стрөитан вөр — пілітан вөрлы лөгөдөм ногөн, но кузта да кызта быд керлыг торјөн лыддөмөн.

г) Сміпперјас, экспортнөј да русскөј шпалјас — штукаөн, пөрадокјас, тїпјас да сортјас серті торјөдлөмөн, а переводнөј брусјас — комплєктјасөн, комплєктјасын да тїпјасын штука лыд индөмөн.

д) Кражјөн лежөм балансјас, пропсы, раундвуд да пес — штабелјассө метріческөј складочнөј мераөн мерајтөмөн, бөрвылас плотнөј мера вылө вужөдөмөн: балансјас, пропсы да раундвуд — 0,7 коэффіціент куза, а пес — 0,64 коэффіціент куза.

Содтас: 1) Кубатура арталігөн коом-топалом вестө содтөд, сіз-жө краж кузтаы напуск, шөтө оз пырны.

2) Плотнөй мераөн лыддан вөр материал-жаслыс кубатура арталігөн колө пөлзүтчыны Круднєнер-Трускөјөн лөсөдөм табыцаөн, кодөн лезөма 1932 воын торја лістјасөн (1 да 2-d таб).

3) Тажө параграфын індалөм ногөн вөр материалјас лыдфөм кынзі, колө нөшта пас-јавны квітанціјас вылас, кыросөма лібө червізалөма абу вөр материалсө лібө кыросы-төм да червізавтөм, сіз-жө пасјыны налыс лыдсө.

Быдсама пөлөс керјаслыс, шпалнөй чуркајаслыс да керјаслыс, мелкотөварнөй да нес долготөвөлыс кубатура арталөны быд керлыс кузта да кызта торјөн мерајтомөн.

Кызта мерајтчысө јывла дор помлыс шөр діаметр бөстөмөн, өві сантіметр-өз точнөја (візөд 16-d §).

§ 63. Вөрын да катішщөјас вылын вөр материалјас прімітсөны быдлун тащөм ногөн:

а) Прімітны заводттоң робочојјас
долженос лөгөдны материалјассө сетөм
вылө—весавны лымјыс.

б) Робочојјасөн сдајтан вөр матери-
алјас—керјас, быдсама пөлөс долгот-
тө, баржа стрөитан вөр, кокораяс да
мукөд пөлөс лөсалөм материалјас—дес-
ағыкјаслы колө гөгөр відлавны да
выјавітны налыс іңјанјас, пулыс качест-
восө, тырмымөн-ө бура вөчөма да мукөд-
тор. Десағык-кө адјас пу орјөдлөмыс
нелучкіјас, лөсавтөм сортјас вылө
вундалөм, не тырмымөн бура кырссөм
да мукөд пөлөс тырмытөмторјас кың
керјаслыс, сізі-і лөсалөм материалјаслыс,
сек керасыјас објазанос пырыстөм
пыр вескөдны десағык індалөм куңа
став тырмытөмторсө. Сөмын та бөрын
десағыкјас вермөны прімітны керас-
ыјаслыс материалјас.

Вөр материалјас сетігөн-кө керасы-
јас оз вескөдны десағыкөн адјөм
тырмытөмторјас, сек десағыклы колө
пасјавны прімітан документјасын став

тырмыгөмторјассо да, ковмас-кө, вочны акт, медем примитны мыжајас былө колана мера.

Вөр материалјас примитөм бөрын кыңи керјаслы, сизі-і лөсалөм материалјаслы пыр-жө пуктавгөны кыкнан помас Трестлөн клејмајас. Клејма туј колө бура төдчыны, медем поңө вөлі аңыны Трестлыг мтерсө да сечатник клејмалыг нумерсө. Клејма колө пуктавны болоңсаң матөжык, кујим местаө (треугольник моз).

Содтас: Вөр материалјас сечатниклы сөтигөн воштөм кадыс, најөс бергөдлөмыө да выльпөв катајтөмыө, сиз-жө клејмитөмыө, робочөјјаслы некущөм торја дон Комилессон оз мынтыосы.

§ 64. ВӨР МАТЕРИАЛЈАС ПРИМИТГӨНЫ:

1. Леспромхозса аппаратөн Керасыг бригадајаслыг, көт кущөм ногөн најөс котыртөма (сквознөј көт абу сквознөј), — вөрын вөчасигас да чукөрт-чигас.

Содтас: Отпырјон поџо примітны лезџи да кыскалом вџр матеріалјас каџишџејас вылын, лежневџј да јі тујјас дорын, сџмын сквознџј бригадајас ужалігџн.

2. Машінно-леснџј станџіјаса аппаратџн

Кыскасыг бригадајаслыг, мехаџиџи-рујтџм тујјас дорын.

3. Кылџдчан контораса аппаратџн

Кыскасыг бригадајаслыг да машинно-леснџј станџіјаслыг — кылџдчан да суднајасџн ветлан јујас дорын, сіџ-жџ моллџн кылџдчан јујас дорын.

Вџрын медвоџзаыг примітгџн, плотнџј мераџн лыџдан став вџр матеріалјас леспромхозса аппаратлы колџ маркаавлыны торја інструџіјасџн лџсџдџм ногџн.

Кылџдчан контораса да машинно-леснџј станџіјаса аппаратјасџн воџџ вџр матеріалјас примітгџн, примітџмсџ колџ нуџдны маркировка серџі. Мера прџве-

рітгөн-кө адыгасны өшыбкајас, кылөдчан контораса мбө машинно-леснөј станціјаса аппарат (прімітыг) вермө сортіментјаслыг кубатурасө вежны (нелучкісө вескөдны).

Катішщөјас вылын вөр прімітөмыг жылөдчан да машинно-леснөј станціјаса аппаратјас сетөны кыскасыг бригадајасы квітанціјас, көні колө індавны штука лыд, сортіментјас, вөр пөрөда да кубатура. Тајө квітанціјас сертлеспромхозса вөр пунктјас вөчөны рөшщөт кыскагөмыг.

Складочнөј мераөн лыддан вөр материалјас (кражјас) прімітсөны катішщөјас вылын мбө вөрын сөмын чіпасјаслучкі течөм бөрын.

Катішщөјас вылын вөр материал прімітны почө карантын пыр, мбө штабелјасын течігас.

XI. ВӨР УЖАЛАНІНЫН ПРАВАЈАС НАРУШАЈТӨМ

§ 65. Быдсама ногөн вөр ужалөмкыг материалјас лөчөм вылө, сіҗі-і сіҗі

вїждѡм вылѡ, кыре кулѡм вылѡ да сїзі
возѡ, колѡ нуѡдсыны вѡр овмѡс нуѡдан
правїлѡјас да тајѡ условїјѡјаслыг їнда-
лѡмјас строгѡја соблудайтѡмѡн.

Леспромхозјасса сотруднїкјас обја-
занѡг наблудайтны вѡр пунктјасса да
промкооперацїјаса роботнїкјасѡн лесо-
секаын ужалан технїческой условїјѡјас
соблудайтѡм бѡрса да пырыгтѡм пыр
прїмїтны мерајас адзѡм нелучкїјас да
нарушенњѡјас бырѡдѡм куѡа. Тајѡ ме-
ропрїятѡсѡ нуѡдѡм могыг леспромхоз-
јас ужѡ колѡ сујны, кыз сїстема, вѡр-
лезіг чѡжѡн регуларнѡј обїездјас вѡча-
лѡм — ужаланїнјасѡ воывлѡм.

Тулысын да гожѡмын, вѡрлезан уж
помасѡм бѡрын, леспромхозса лесохо-
ѡајственнѡј частјас, участкаса лесовод-
јас пыр, нуѡдѡны ужалан местајас вїд-
лалѡм лесосекалыг состојанњѡсѡ да
вѡчѡм нарушенњѡјас точнѡја тѡдмалѡм
могыг.

Вѡрлезан уж нуѡдїгѡн лїбѡ ужалан
местајас гожѡмын вїдлалїгѡн адзѡм на-

рушењњојасыс мыжајас, кодјас леџсны да вочісны тајо нарушењњојассо, мыждысгоны дисциплінарној взыскањњоон, лібо делыс сетго судебној органјасо — мыжајасос уголовној законјасон мыждом выло. Нарущењњоон вочом убыткајас перјысгоны гражданској делопаномон.

Уголовној порадокон — Уголовној Закон Чукор куџа мыждысгоны со кушом делојасыс:

1. 85-d статџа куџа: а) вөрлеџан белетын індавтөм участокјасын лібо кварталјасын вөр кералөм;

б) аснаукон тујјас піскөдлөм да катышце местајас вөчалөм;

в) вөр участокјас біон щыкөдлөм (сотөм);

г) пујасыс кырг аснаукон кулөм;

д) аснаукон древесіна переработатөм: сір да дөгөд вјјөдөм, шом вөчөм, добыча;

е) вөр дачајасыс, кварталјасыс, лесосекајасыс да мук. граңцајас ін-